

UiO : **Det juridiske fakultet**

Tvungen forsvinning og retten til å vite sannheten

Illustrert ved massekidnappingen i Iguala, Guerrero, Mexico

Kandidatnummer: 584

Leveringsfrist: 25. mai 2020

Antall ord: 16 300

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON	1
1.1	Temavalg og problemstilling	1
1.2	Bakgrunn og aktualitet	1
1.3	Avgrensning og presisering	2
1.4	Metode- og kildebruk.....	3
1.4.1	Særlige metodiske utfordringer som følge av pandemien vår 2020.....	4
1.5	Fremstillingen videre	4
2	TVUNGEN FORSVINNING OG FORSVUNNE PERSONER	5
2.1	Innledning	5
2.2	Rettskildegrunnlag	5
2.2.1	FNs internasjonale konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning	5
2.2.2	Mexico som føderalt system og meksikansk nasjonal rett	8
2.3	Mexicos etterlevelse av CED før massekidnappingen.....	10
2.3.1	Innledning	10
2.3.2	Besøket av Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances	11
2.3.3	Utfordringer før massekidnappingen.....	14
3	MASSEKIDNAPPINGEN I IGUALA, MEXICO	15
3.1	Innledning	15
3.2	Hendelsesforløp	15
3.3	Offisiell rapport.....	15
3.4	Statens rolle.....	16
3.4.1	Innledning	16
3.4.2	Grad av vilje til å identifisere lik	17
3.4.3	Bruk av tortur.....	19
3.4.4	Påstander om statlig cover-up.....	21
4	RETTE TIL Å VITE SANNHETEN.....	22
4.1	Innledning	22
4.2	Rettspraksis Inter-American Court of Human Rights.....	23
4.2.1	Innledning	23
4.2.2	Velásquez-Rodríguez v. Honduras (1988)	23
4.2.3	Castillo-Páez v. Peru (1997).....	24
4.2.4	Bámaca-Velásquez v. Guatemala (2000)	25
4.2.5	Myrna Mack-Chang v. Guatemala (2003).....	27
4.2.6	La Cantuta v. Peru (2006).....	29
4.2.7	Utviklingen over tid.....	30
4.3	CED art. 24 nr. 2	30
4.3.1	Innledning	30
4.3.2	Konvensjonens offerbegrep	32
4.3.3	«Each victim has the right to»	34
4.3.4	Informasjon vs. sannhet.....	35
4.3.5	Individuell og kollektiv rettighet	37
4.3.6	Absolutt eller relativ rettighet?.....	38
4.3.7	Positive og negative plikter	39

4.3.8	Umiddelbar eller progressiv plikt?	40
4.3.9	Crime against humanity	41
4.3.10	Continuous offence	41
5	ER SANNHET EN NØDVENDIG DEL AV REPARASJON?	42
6	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	44
	KILDEREGISTER	46

1 Introduksjon

1.1 Temavalg og problemstilling

Tema for oppgaven er tvungen forsvinning og retten til å vite sannheten.

Oppgaven søker å vurdere om det over tid er blitt skapt en rett til å vite sannheten. Dette gjøres i stor grad ved å ta stilling til rettspraksis på området i tillegg til å se på veien mot ratifikasjonen av FNs konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning (heretter CED). Videre vil det ses på innholdet i denne eventuelle retten. Som en del av dette skal det tas stilling til konvensjonens offerbegrep, med hvilke særtrekk den eventuelle retten kan kategoriseres samt dens rolle under retten til reparasjon.

Temaet og problemstillingen er valgt illustrert med en sak fra virkeligheten; massekidnappingen i Iguala, Guerrero, Mexico. Saken har sin kjerne rundt problemstillingen som behandles i oppgaven, som nærmere behandlet under oppgavens punkt 3. Det må her klargjøres at temaet for oppgaven er en rettighet og ikke selve hendelsen i Iguala. Likevel fungerer massekidnappingen som et godt verktøy for å klargjøre, relatere og eksemplifisere.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

Ofre for tvungen forsvinning er mennesker som har forsvunnet fra deres omgangskrets og deres nærområde. Personene som er forsvunnet vet at familien deres ofte ikke har noen formening om hvor de er, og at det som regel er liten sannsynlighet for å bli funnet. Enkelte ofre for tvungen forsvinning klarer å rømme, men vil til gjengjeld med overveiende sannsynlighet bære med seg fysiske og psykiske plager som følge av hendelsen.

Naturlig nok vil en tvungen forsvinning ramme familie og andre nære særlig hardt, og disse vil ofte kjenne på angst. Dette henger sammen med at det ikke foreligger svar. De nærstående vet ikke hvor deres kjære befinner seg, og heller ikke hvordan de blir behandlet. Ved å ikke vite, forsvinner tankene ofte over i verst tenkelig scenario. Å ikke få svar gjør at mange nærstående blir gående i en ond sirkel som for de fleste etterhvert utvikler seg til å bli en veldig påkjenning. Likevel er det ikke bare de nærmeste som kjenner på en stor usikkerhet og frykt ved tvungen forsvinning. Tvungen forsvinning er i tillegg ofte brukt som en taktikk eller et

verktøy for å spre frykt innad i et samfunn.¹ På en slik måte påvirker det også både lokalsamfunnet og samfunnet som helhet.

Tidligere var det høyest frekvens av tvungne forsvinninger i sammenheng med former for militære diktaturer, mens de i dag forekommer i de fleste regioner i verden og på tvers av landegrensene. Dette henger sammen med at verden i dag er mer globalisert. Dermed blir igjen dette en problematikk av global karakter og problemstillingene som reiser seg ved disse forbrytelsene kjenner ikke alltid landegrensene.

I mange tilfeller er det særlig menneskerettighetsforkjempere som er i fare. Advokater, vitner og nærstående til de forsvunne viser seg også ofte å være mål. Ifølge Amnesty International er det oftest menn som er det direkte offeret for den tvungne forsvinningen. Likevel må kvinner sies å påvirkes i nærmest like stor grad, da det er kvinnene som «most often lead the struggle to find out what happened in the minutes, days and years since the disappearance – putting themselves at risk of intimidation, persecution and violence.»²

Temaet tvungen forsvinning er altså et område som aktualiseres mer og mer i dagens globaliserte verden. Forbrytelsen rammer og har en innvirkning på det enkelte individ samt det kollektive samfunnet, og setter heller ingen grenser når det kommer til kjønn og alder.

1.3 Avgrensning og presisering

Massekidnappingen i Iguala ble gjenstand for stor oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt, og har dermed vært debattert fra flere hold. I en type sak som denne er det klart at dersom det har blitt begått et menneskerettighetsbrudd, vil det ofte også foreligge flere. De meksikanske myndighetene er beskyldt for å ha krenket flere av rettighetene i CED, som eksempelvis artikkel 1, 6 og 23. Til tross for at massekidnappingen brukes for å illustrere oppgavens tematikk og problemstillinger, faller det utenfor oppgaven å ta stilling til alle eventuelle konvensjonsbrudd i saken. Dette fordi det er retten til sannhet og dens eventuelle innhold som er gjenstand for redegjørelse og drøftelse, og ikke massekidnappingen i seg selv.

---

¹ Enforced Disappearances (u.å.)

² Ibid

I enkelte saker om tvungen forsvinning vil det også kunne dreie seg om menneskehandel, og i debatter blir ofte de to offer-gruppene blandet. Ofre for tvungen forsvinning kan utvilsomt også være ofre for menneskehandel, men trenger ikke være det. I det følgende avgrenses det dermed mot denne gruppen.

1.4 Metode- og kildebruk

Den sentrale rettskilden i oppgaven er CED. Ved undersøkelsen av hva som følger av artiklene i CED vil ordlyden vurderes og Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances (heretter WGEID) sine generelle kommentarer (heretter GC) benyttes som støtte for tolkningen. GC er arbeidsgruppens egne rådgivende uttalelser om hvordan bestemmelsene i konvensjonen skal forstås. Disse anbefalingene er ikke fullt ut bindende for statene, men gir en veiledning for tolkningen av konvensjonen.

Som vi kommer tilbake til under oppgavens punkt 2.2.1 er CED en nokså ny konvensjon, som trådte i kraft for knappe 10 år siden. På bakgrunn av dette har jeg også ansett det relevant å se på enkelte utviklinger før vedtakelsen og ikrafttredelsen av CED, da særlig rettspraksis opp mot tidspunktet der CED ble vedtatt. Enkelte steder har jeg valgt å kommentere argumentasjon som ikke følger flertallets votum, altså drøftelser som ikke kan anses for å være gjeldende rett på domstidspunktet. Dette er på bakgrunn av at det flere ganger er bevist at gode poenger også skapes på siden til mindretallet, i tillegg til at argumenter fra ulikt ståsted ofte gir et bredere og mer grundig perspektiv.

På bakgrunn av at det brukes en sak fra Mexico for å illustrere tematikken i oppgaven, vil det også redegjøres for noe meksikansk lovverk i tillegg til hva det innebærer at Mexico er et føderalt system.

I oppgaven vil det også bli vist til ulike typer rapporter. Noen av rapportene stammer fra ulike organer innenfor FN, mens andre er utarbeidet av uavhengige etterforskningsgrupper. I det følgende vil det også fremgå at de offisielle rapportene fra meksikanske myndigheter brukes i mindre utstrekning enn rapportene fra de uavhengige etterforskningsgruppene. Bakgrunnen

for dette er at de offisielle rapportene har møtt mye kritikk og vært gjenstand for påstander om korrupsjon.³

1.4.1 Særlige metodiske utfordringer som følge av pandemien vår 2020

Viser til dekanvedtaket av 24.04.2020 om «Håndtering av utfordringer som følge av pandemi-situasjon for masteroppgaveskrivende». Denne våren ble det slik at en viktig del av arbeidspe-rioden har funnet sted i en tid der samfunnet har vært preget av pandemien. På bakgrunn av dette har det oppstått enkelte utfordringer i forbindelse med uthenting av skriftlig kildemateri-ale som ellers ville vært lett tilgjengelig på biblioteket. I det følgende vil det dermed i all ho-vedsak bli vist til kilder som er mulig å oppdrive på internett.

1.5 Fremstillingen videre

Oppgaven tar først for seg tvungen forsvinning som overordnet tema, og herunder rettskilde-bildet på området.

Neste del av oppgaven vies til saksforholdet rundt massekidnappingen i Iguala. Sakens fak-tum treffer kjernen av temaet for oppgaven, og brukes derfor på en illustrerende måte. For å kunne analysere enkelte sider av tema og problemstillingene med saken, er det nødvendig med en gjennomgang av hendelsene i saken. Det vil også her diskuteres hvilken påstått rolle staten hadde, og hvilke konsekvenser dette kan ha hatt for utøvelsen av en eventuell rett til sannhet.

Videre spisses oppgaven mot et av temaene som faller innunder tvungen forsvinning, nemlig retten til å vite sannheten. Det vil her redegjøres for og drøftes om det kan sies å ha vokst frem en rett til sannhet. I tillegg vil det ses på hvilket innhold denne eventuelle retten har og hvordan den i så fall kan kategoriseres.

Avslutningsvis diskuteres det om retten til sannhet er en nødvendig del av offerets rett til re-parasjon. Dette knyttes særlig til nærstående sin posisjon på bakgrunn av at det ved denne type forbrytelse ofte er de nærstående som har mulighet til å hevde eventuelle rettigheter. I tillegg er det viet plass til noen avsluttende observasjoner.

---

³ Se eksempelvis oppgavens punkt 3.3 og 3.4.4

2 Tvungen forsvinning og forsvunne personer

2.1 Innledning

For å kunne diskutere om det finnes enkelte rettigheter som kan knyttes opp mot tvungen forsvinning, må det først ses på hva tvungen forsvinning er.

Denne delen av oppgaven vil først ta for seg det aktuelle rettslige grunnlaget for tvungen forsvinning. Det tas her utgangspunkt i CED, som er den sentrale rettskilden på området. Det ses på hva definisjonen av tvungen forsvinning innebærer og da hvilke vilkår som må være oppfylt for at det kan være snakk om en tvungen forsvinning. Om det foreligger en rett til sannhet innenfor området tvungen forsvinning og hva denne retten eventuelt innebærer diskuteres etter dette senere i oppgaven.⁴

Fordi tematikken i oppgaven eksemplifiseres med en sak fra Mexico, er det innenfor det rettslige grunnlaget også naturlig å redegjøre for enkelte særtrekk ved det juridiske systemet i Mexico. I denne delen av oppgaven er det særlig nasjonale regler som er i fokus, da Mexicos internasjonale forpliktelser etter CED blir nærmere diskutert under pkt. 2.3.

2.2 Rettskildegrunnlag

2.2.1 FNs internasjonale konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning

FNs internasjonale konvensjon av 20. desember 2006 om beskyttelse mot tvungen forsvinning ble vedtatt av FNs generalforsamling 20. desember 2006 og trådte i kraft den 23. desember 2010.⁵ På engelsk kjennetegnes konvensjonen ved navnet International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, derav forkortelsen CED som nevnt ovenfor.

CED har som formål å forhindre at tvungne forsvinninger forekommer, i tillegg til å bekjempe straffrihet i forbindelse med forbrytelser av denne typen.⁶ Konvensjonen anses for å være en av de sterkeste menneskerettighetskonvensjonene adoptert av FN noensinne, blant annet fordi

---

⁴ Se oppgavens punkt 4

⁵ United Nations Treaty Collection (2020)

⁶ Prop. 42 LS (2018-2019)

det etter universale rettslige instrumenter ikke forelå et forbud mot tvungen forsvinning før ratifikasjon av konvensjonen i 2010.⁷ Dette til forskjell fra eksempelvis forbudet mot tortur.

Siden 1995 har WGEID gjort det klart at statene ikke fullt ut er bundet av definisjonen arbeidsgruppen tidligere har lagt til grunn.⁸ Likevel har det blitt vektlagt at statene må sørge for at definisjonen er på en slik måte at den «clearly distinguishes it from related offences such as enforced deprivation of liberty, abduction, kidnapping, incommunicado detention, etc.»⁹

Uavhengig av hvilken definisjon statene tidligere har valgt å legge til grunn, bør definisjonen alltid som et minimum inneholde tre kumulative elementer: «(a) Deprivation of liberty against the will of the person concerned; (b) Involvement of government officials, at least indirectly by acquiescence; (c) Refusal to disclose the fate and whereabouts of the person concerned.»¹⁰ Disse tre elementene er også kjernen av definisjonen som følger av CED.

CED artikkel 2 definerer tvungen forsvinning som

«the arrest, detention, abduction or any other form of deprivation of liberty by agents of the State or by persons or groups of persons acting with the authorization, support or acquiescence of the State, followed by a refusal to acknowledge the deprivation of liberty or by concealment of the fate or whereabouts of the disappeared person, which place such a person outside the protection of the law. »

I det følgende drøftes elementene i CEDs definisjon, for å klargjøre hva som anses for å være en tvungen forsvinning.

2.2.1.1 «*Deprivation of liberty*»

En tvungen forsvinning vil alltid starte med at offeret mister sin frihet. Som det fremgår av artikkelens ordlyd, kan dette skje enten ved pågripelse, fengsling, kidnapping eller på andre måter. For å kunne miste friheten sin vil det også være et vilkår at forsvinningen skjer mot den enkeltes vilje, med andre ord at forsvinningen er av en tvungen karakter.

---

⁷ Enforced Disappearances (u.å.)

⁸ Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance (18.12.1992)

⁹ A/HRC/16/48/Add.3 punkt. 21

¹⁰ E/CN.4/1996/38 punkt 55

Av CEDs definisjon kommer det også klart frem at å bruke begrepene pågripelse, fengsling eller kidnapping alene ikke alltid er dekkende. En enkelt sak kan eksempelvis dreie seg om en ulovlig fengsling, men å bruke fengsling som samlebegrep i alle saker blir for snevert. Det samme vil gjøre seg gjeldende der det er snakk om kidnappinger, som i Iguala-saken.¹¹ For å beskrive faktum i denne saken er det dekkende å bruke kidnapping, men å bruke kidnapping i alle tvungne forsvinningssaker blir igjen lite presist. Begrepene pågripelse, fengsling og kidnapping dekker alene kun en viss andel av den type tvungen forsvinning som konvensjonen ønsker å omfatte.

2.2.1.2 «Agents of the state» eller «persons or groups of persons acting with the authorization, support or acquiescence of the State»

Av definisjonen fremgår det først og fremst at gjerningspersonen(e) kan være statlige agenter. En agent er etter en naturlig språklig forståelse en representant som opptrer eller handler på vegne av en annen. Innenfor temaet tvungen forsvinning vil denne gruppen gjerningsmenn være direkte representanter av staten som handler i statens interesse, altså offentlige tjenestemenn.

Andre del av definisjonen er enkeltpersoner eller grupper av personer som handler med enten «authorization,» «support» eller «acquiescence of the State.» Oversatt vil dette være handlinger som enten er autoriserte, støttet eller samtykket til. Staten har her en mer tilbaketrukket rolle, men er fortsatt fullt ut delaktig i handlingen. Det har blitt kritisert at mange land mangler denne dimensjonen av definisjonen i sitt nasjonale lovverk. Der det nasjonale lovverket kun rammer offentlige tjenestemenn, faller organiserte grupper og enkeltmennesker som opptrer enten autorisert, støttet av eller under samtykke fra staten utenfor. Denne delen av gjerningspersonsbegrepet bør ikke ekskluderes. Spesielt viser dette seg ved delen av definisjonen som rammer den indirekte støtten fra staten, noe som kanskje forekommer med større hyppighet enn den direkte støtten. En definisjon som ekskluderer denne dimensjonen blir dermed for snever og upresis.¹² Mexico har også vært gjenstand for denne kritikken, noe vi kommer tilbake til under punkt 2.3.2.1.

---

¹¹ Se oppgavens punkt 3

¹² A/HRC/16/48/Add.3 punkt 25

2.2.1.3 «Refusal to acknowledge the deprivation of liberty» eller «concealment of the fate or whereabouts of the disappeared person»

Videre er en del av de konstitutive elementene at det nektes å anerkjenne at det er snakk om en frihetsberøvelse, eller at det skjules enten skjebnen til den forsvunne eller hvor offeret befinner seg. Med andre ord inneholder denne delen av definisjonen et krav til hemmelighet.

Dette elementet er av stor viktighet, fordi det skiller tvungen forsvinning fra eksempelvis vilkårlig fengsling. Der det er snakk om annen type frihetsberøvelse, vil ofte denne være registrert og anerkjent. Der det er snakk om tvungen forsvinning innebærer dette et hemmelighet, enten av hele frihetsberøvelsen eller i hvert fall deler av denne.

2.2.1.4 Plassere offeret «outside the protection of the law»

De fleste definisjoner før CED og også CED indikerer at det er et vilkår at offeret blir plassert utenfor beskyttelse av lovverket dersom det skal være snakk om en tvungen forsvinning. Det at man som offer for tvungen forsvinning blir plassert utenfor rettslig beskyttelse vil ha som naturlig konsekvens at man også mister muligheten til å hevde andre typer rettigheter og friheter. Grunnen til dette er at man som offer blir plassert i en posisjon der man er fullstendig uten forsvar, og dette kan igjen knyttes opp mot hvert menneskes rett til å bli anerkjent som et rettssubjekt. Denne retten er sentral for å kunne utøve andre rettigheter.

Det er også her et viktig poeng at en tvungen forsvinning har som direkte konsekvens å plassere offeret utenfor rettslig beskyttelse. Det er dermed naturlig å tolke det dithen at det ikke foreligger noe vilkår i konvensjonen om at gjerningspersonen må ha hatt som intensjon å gjøre dette.

2.2.2 Mexico som føderalt system og meksikansk nasjonal rett

Det fremgår av den meksikanske grunnloven av 5. februar 1917 artikkel 40 at Mexico er en demokratisk, føderal og representativ republikk av 31 uavhengige og suverene delstater, i tillegg til ett føderalt distrikt hvor forbundet styres fra.¹³ Med andre ord er makten fordelt mellom det føderale distriktet og delstatene, til forskjell fra eksempelvis Norge der det ikke finnes uavhengige og suverene delstater innad i landet. I tillegg til det føderale distriktet og de 31

---

¹³ La Constitución Mexicana art. 40

delstatene, er det innad over 2400 kommuner som er tillagt noe ansvar i forbindelse med temaer knyttet til sikkerhet.¹⁴

Styresettet både i delstatene og i forbundet er delt i tre; den utøvende, lovgivende og dømmende makt. I Mexico tilfaller den utøvende makten republikkens president. Presidenten er statssjef og regjeringssjef på samme tid, og det er presidenten som utnevner regjeringsmedlemmene.¹⁵

WGEID leverte i 2011 en rapport om Mexicos overholdelse av sine konvensjonsforpliktelser. Denne rapporten kommer vi nærmere tilbake til under punkt 2.3. Likevel nevnes rapporten allerede her fordi den fremhever noen styrker og svakheter med en føderal struktur. Det fremgår blant annet at en føderal struktur kan fungere positivt, i og med at det skaper rom for «experimenting and developing different levels of protection».¹⁶ Likevel påpekes det også at den samme strukturen skaper «problems for the effective implementation of the Declaration throughout the country as a whole», spesielt med tanke på maktfordelingen og mangelen på generelle regler på ett nivå som regulerer alle aspekter ved tvungen forsvinning.¹⁷ Der makten er fordelt i forskjellige ledd kan det skape vanskeligheter rundt til koordinering, i tillegg til at strukturen kan føre til en usikkerhet i forhold til hvor forskjellige former for kompetanse hører til. Det poengteres ulike steder i rapporten at denne usikkerheten gikk igjen hos flere av instansene, da de føderale myndighetene mente enkelte kompetanser falt innunder delstatenes ansvarsområde og motsatt.¹⁸ Disse utfordringene forklares mer inngående under punkt 2.3.

I Mexico har tvungen forsvinning vært et lovbrudd under landets Código Penal Federal (heretter den føderale straffeloven) siden 2001.¹⁹ Dette blir trukket frem som positivt i rapporten til WGEID. I den føderale straffeloven var artikkel 215-A, 215-B, 215-C og 215-D i kapittelet

---

¹⁴ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances*. A/HRC/19/58 (06.02.2012) punkt 10

¹⁵ Mexico (23.07.2019)

¹⁶ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances A/HRC/19/58/Add.2 (20.12.2011) punkt 11

¹⁷ Ibid punkt 12

¹⁸ Ibid

¹⁹ Ibid punkt 13

«Capítulo III BIS: Desaparición forzada de personas» i sin helhet viet til tvungen forsvinning.²⁰

I tillegg til bestemmelsene i den føderale straffeloven, ble en ny føderal lov mot tvungen forsvinning publisert i el Diario Oficial de la Federación den 17. november 2017. Loven heter la Ley General en Materia de Desaparición Forzada de Personas, Desaparición Cometida por Particulares y del Sistema Nacional de Búsqueda, og trådte i kraft 16. januar 2018.²¹ Forskjellen mellom denne loven og lovverket fra 2001 er at tvungen forsvinning tidligere nasjonalt kun var regulert som et straffebrudd i en ellers generell straffelov, mens Mexico med loven av 2017 har laget en egen lov som kun vies til tvungen forsvinning. Med den nye loven av 2017 ble kapittelet i den føderale straffeloven opphevet.²²

Mexico har, i tillegg til nasjonal lovgivning, signert CED. Signeringen fant sted den 6. februar 2007 i Paris og konvensjonen ble senere ratifisert den 18. mars 2008.²³ I likhet med andre stater er dermed Mexico bundet av kravene som settes til stater som har valgt å slutte seg til konvensjonen.

2.3 Mexicos etterlevelse av CED før massekidnappingen

2.3.1 Innledning

For å kunne gi en kontekst til Mexicos etterlevelse av CED og rettighetene som følger av denne i forbindelse med massekidnappingen, er det hensiktsmessig å undersøke hvordan Mexico etterlevde CED før september 2014. Grunnen til dette er at det gir et bilde av hvilke forutsetninger Mexico har hatt for å gjennomføre sine plikter etter konvensjonen under Iguala-saken. I denne delen av oppgaven rettes fokuset mot perioden mellom 6. februar 2007, dagen konvensjonen ble signert, og 26. september 2014, dagen 43 studenter forsvant.

Mexico ratifiserte CED 18. mars 2008. Siden da er det spesielt to episoder av særlig betydning for Mexicos relasjon til CED før massekidnappingen i Iguala. Den første hendelsen foregikk i løpet av mars 2011, da WGEID besøkte Mexico og senere fremla en rapport om deres

---

²⁰ El Código Penal Federal Capítulo III BIS

²¹ Comité Internacional de la Cruz Roja (u.å.)

²² Se El Código Penal Federal Capítulo III BIS (derogado=opphevet)

²³ United Nations Treaty Collection (2020)

funn.²⁴ Den andre hendelsen av særlig betydning var da Mexico leverte sin første rapport om hvordan landet implementerer CED den 11. mars 2014. Det faller utenfor rekkevidden av oppgaven å gå i dybden på begge hendelser, og det fokuseres dermed i det følgende på besøket av WGEID og deres rapport om besøket.

2.3.2 Besøket av Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances

Fra 18. mars 2011 til 31. mars samme år besøkte WGEID Mexico. Besøket var primært for å lære om Mexicos «efforts in addressing cases of past and recent enforced disappearances.»²⁵ Det fremgår av rapporten at dette særlig innebar å «examine the status of the investigations of old and recent cases, steps taken to prevent and eradicate enforced disappearances, what is being done to combat impunity, and other issues, including matters concerning truth, justice and reparations for victims of enforced disappearances.»²⁶

WGEIDs rapport retter fokuset mot to bestemte perioder, der et stort antall av tvungne forsvinninger fant sted. Den første perioden var den såkalte «Dirty War», som utspilte seg fra sent på 1960-tallet til tidlig på 1980-tallet.²⁷ Den andre perioden er nåværende situasjon i Mexico, der et stort antall forsvinnings saker allerede er en realitet og med høy sannsynlighet vil fortsette å forekomme. Det fremgår av rapporten at WGEID er «aware of the different contexts in which these two patterns of enforced disappearances have developed and are still developing in Mexico» og at dette er tatt med i betraktning.²⁸

2.3.2.1 Mangler ved lovverket

WGEID sin rapport begynner med å adressere enkelte vanskeligheter med nåværende lovverk som gjør at det blir problematisk for Mexico å overholde/etterleve CED.²⁹

WGEID noterer seg innledningsvis, som nevnt ovenfor under punkt 2.2.2, at tvungen forsvinning har vært et lovbrudd under Mexico sin føderale straffelov siden 2001, noe som må tolkes

---

²⁴ Human Rights Council (2012)

²⁵ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances*. A/HRC/19/58 (06.02.2012)

²⁶ United Nations Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances concludes visit to Mexico (31.03.2011)

²⁷ A Victory for the Truth about Mexico's "Dirty War". (08.02.2017)

²⁸ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances A/HRC/19/58/Add.2 (20.12.2011) punkt 9

²⁹ Ibid punkt 10-15

som positivt for daværende rettstilstand. Det fremgår likevel av rapporten at tvungen forsvinning kun var kriminalisert i straffelovgivningen til 8 stater: Aguascalientes, Chiapas, Chihuahua, Durango, Ciudad de Mexico (CDMX, tidligere Distrito Federal eller DF), Guerrero, Nayarit and Oaxaca.³⁰ I og med at Mexico totalt har et føderalt distrikt og 31 autonome stater, er dette kun tilsvarende 25%, noe som må anses som nokså lavt. I mars 2014 steg likevel prosenten, da ytterligere 11 stater kriminaliserte tvungen forsvinning. På tidspunktet for siste innrapportering³¹ var dermed tallet steget til 19, som tilsvarer ca. 60%.³² Riktignok ble det, som nevnt ovenfor, i 2017 vedtatt en ny selvstendig føderal lov som ikke er en del av den føderale straffeloven. Dermed er ikke denne kritikken per dags dato like treffende.

En annen ting som påpekes av WGEID er at definisjonen av tvungen forsvinning ikke er den samme i den føderale straffeloven og lovverket i hver enkelt stat som har klassifisert tvungen forsvinning som en forbrytelse. Definisjonene er heller ikke lik som den i CED.³³ Majoriteten av definisjonene i de ulike straffelovene i hver enkelt stat refererer til handlinger begått av offentlige tjenestemenn, og ekskluderer dermed at tvungne forsvinninger kan begås av organiserte grupper eller individer som opptrer enten på vegne av eller med direkte eller indirekte støtte, autorisasjon eller samtykke av staten.³⁴

Det fremgår av rapporten at lovverket i majoriteten av statene (CDMX, Chiapas, Durango og Chihuahua) ikke har noen foreldelsestid, og at La Suprema Corte de Justicia de la Nación (Mexicos Høyesterett) i 2004 konkluderte med at foreldelsestiden i en sak om tvungen forsvinning skulle begynne å løpe fra offeret dukker opp, levende eller død, eller når hans eller hennes skjebne var bestemt.³⁵ Dette må tolkes positivt. Samtidig fremgår det at det samme lovverket er preget av en strafferamme med store variasjoner fra jurisdiksjon til jurisdiksjon,

---

³⁰ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances A/HRC/19/58/Add.2 (20.12.2011) punkt 13

³¹ UN Treaty Database (u.å.)

³² Consideration of reports submitted by States parties under article 29, paragraph 1, of the Convention CED/C/MEX/1 (17.04.12)

³³ CED art. 2

³⁴ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances A/HRC/19/58/Add.2 (20.12.2011) punkt 13

³⁵ Ibid

og den er heller ikke alltid proporsjonal i forhold til alvorligheten av kriminaliteten sammenlignet med andre typer kriminalitet.³⁶ Dette er igjen noe som må anses som utfordrende.

Likevel er kommentarene til WGEID angående vanskeligheten med å kunne benytte eksisterende lover på saker om tvungen forsvinning kanskje de mest oppsiktsvekkende. Det fremgår av rapporten at:

«[t]he majority of Government officials, NGOs and victims of enforced disappearance highlighted the problem of the lack of vertical and horizontal coordination among Government authorities in the prevention and investigation of enforced disappearances and the search for disappeared persons. In the Working Group's meetings with the federal authorities, it was explained that some of the tasks related to enforced disappearances fall within the competence of the states. Yet, the state authorities asserted that the Federal Government has responsibility for central issues such as the fight against organized crime, abductions and guaranteeing security through the presence of the Federal Police, the army and the navy. »³⁷

Når det foreligger uoverensstemmelser innenfor lovverket i tillegg til en usikkerhet knyttet til hvilken kompetanse som tilfaller føderale og statlige autoriteter, blir det naturlig nok vanskeligere for Mexico å overholde sine internasjonale forpliktelser.

2.3.2.2 Tvungen forsvinning sett i sammenheng med sikkerhetssituasjonen i Mexico på rapporteringstidspunktet

Videre adresserer WGEID «[e]nforced disappearances in the current security context.»³⁸ Under dette punktet nevnes blant annet den utbredte forekomsten av tvungne forsvinninger der en offentlig tjenestemann enten muliggjør eller selv står bak forsvinningen. I tillegg er det også relevant for denne oppgaven at den meksikanske regjeringens sviktende evne til å forebygge, undersøke og straffeforfølge denne typen forsvinninger tas opp.

Det fremgår av rapporten at WGEID «received specific, detailed and reliable information on enforced disappearances carried out by public authorities, criminal groups or individuals with

---

³⁶ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances A/HRC/19/58/Add.2 (20.12.2011) punkt 13

³⁷ Ibid punkt 12

³⁸ Ibid punkt 16 flg.

direct or indirect support from public officials.»³⁹ Dersom det har seg slik at observasjonene til WGEID stemmer, vil det kunne ha svært store konsekvenser for landets mulighet til å leve opp til sine forpliktelser etter konvensjonen. Disse observasjonene kan knyttes til beskyldninger om statlig cover-up, noe som vi kommer tilbake til under pkt. 3.4.4.

2.3.3 Utfordringer før massekidnappingen

Etter å ha redegjort for WGEIDs besøk og deres rapport, kan det trekkes noen konklusjoner rundt hvilke utfordringer som forelå på tidspunktet før massekidnappingen i Iguala fant sted.

For det første kom det tydelig frem at det under denne perioden forelå noen utfordringer i forhold til lovverk. Dog er som nevnt ikke denne kritikken like treffende i dag, da kapittelet i den føderale straffeloven er byttet ut med en egen lov.

Det ble også ansett som utfordrende at definisjonen nasjonalt ikke var i overenstemmelse med den internasjonale. Det er på det rene at statene vil være bundet av CED til tross for at nasjonalt lovverk har andre definisjoner. Likevel vil det kanskje være utfordrende for enkeltpersoner å være informert om hva den internasjonale forpliktelsen innebærer, når nasjonalt regelverk mangler en viktig del av det som definerer gjerningspersonen.

Avslutningsvis fremgår det som nevnt ovenfor av rapporten at det før massekidnappingen var knyttet usikkerhet til hvilke kompetanser som tilfalt føderale og statlige autoriteter. Det er åpenbart at dersom ulike autoriteter ikke vet hvem som sitter på ansvaret, vil dette klart vanskeliggjøre arbeidet med å overholde internasjonale forpliktelser. Likevel skiller Iguala-saken seg fra tidligere saker om tvungen forsvinning. Saker av samme art vil naturlig nok ha mange likhetstrekk. Iguala-saken skilte seg likevel ut ved at den skapte et voldsomt engasjement ikke bare nasjonalt, men også internasjonalt. Med etterlevelsesevnen til Mexico før massekidnappingen som bakteppe er det interessant i det videre å se på om engasjementet rundt massekidnappingen i Iguala, da spesielt internasjonalt, hadde noen effekt på den senere evnen til etterlevelse.

---

³⁹ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances A/HRC/19/58/Add.2 (20.12.2011) punkt 17

3 Massekidnappingen i Iguala, Mexico

3.1 Innledning

For å kunne illustrere rettigheter og plikter for offer og stat ved tvungen forsvinning er det hensiktsmessig å bruke en sak fra virkeligheten. I det følgende har jeg valgt å bruke massekidnappingen i Iguala, som enkelte også kjenner som Ayotzinapa-saken. For å kunne illustrere poengene på en god måte, må det redegjøres for hendelsesforløpet i saken. Videre skal det ses på hvilken offisiell informasjon som ble frigitt av de meksikanske myndighetene. I forlengelsen av dette tas det også stilling til hvilken rolle staten har hatt, og kritikken staten har møtt for måten saken ble behandlet på.

3.2 Hendelsesforløp

Den 26. september 2014 var 43 studenter ved la Escuela Normal Rural Raúl Isidro Burgos, bedre kjent som Escuela Normal Rural de Ayotzinapa, på vei til Mexico City. Ifølge offisielle rapporter, dro studentene årlig til Mexico City for å markere jubileet til massakren i Tlatelolco i 1968.⁴⁰ Det var også planlagt protester mot et ansettningssystem som elevene mente var diskriminerende. På veien prøvde politiet å avskjære bussene både ved bruk av veiblokkeringer og skytevåpen. En buss med spillere på et fotballag og en taxi, urelaterte til studentene, ble også angrepet.⁴¹

Detaljene er uklare i forhold til hva som skjedde under og etter politiet blokkerte veien. Uansett er det på det rene at 43 studenter i løpet av natten ble offer for tvungen forsvinning. Totalt ble 6 personer funnet drept, 3 av disse var studenter. I tillegg ble minst 40 personer skadet.⁴²

3.3 Offisiell rapport

Saken ble først etterforsket av Fiscalía General del Estado de Guerrero. Den 5. oktober 2014 ble etterforskningen overtatt av La Fiscalía General de la República (heretter FGR). Det fremgår av FNs rapport om menneskerettighetsbrudd under etterforskningen av massekidnappingen i Iguala at daværende Riksadvokat Jesús Murillo Karam den 27. januar 2015 uttalte at saken var oppklart og at de hadde funnet sannheten. Ifølge denne versjonen ble studentene overlevert av politiet til den kriminelle gjengen Guerreros Unidos, som «subsequently killed

---

⁴⁰ Informe del caso Iguala (2016) pkt 176 flg.

⁴¹ Double Injustice. Report on Human Rights Violations in the investigation of the Ayotzinapa Case (15.03.18)

⁴² Ibid s. 2

them, incinerated their bodies in a garbage facility near the town of Cocula, and dumped their ashes and other remains into the nearby San Juan River.»⁴³ For å støtte denne versjonen, henviser FGR til rettsmedisinske resultater som indikerte at beinfragmenter funnet i elva var i overensstemmelse med DNAet til en av studentene.

Den offisielle rapporten til de føderale myndighetene i Mexico er omstridt. I 2015 samlet la Comisión Interamericana de Derechos Humanos et panel av eksperter som gjennomførte en uavhengig etterforskning i løpet av 6 måneder. Ekspertpanelet Grupo Interdisciplinario de Expertos Independientes (heretter GIEI) besto av personer med medisinsk og juridisk bakgrunn. I dens omfattende sluttrapport, utstedt 24. april 2016, konkluderte GIEI med at internasjonalt anerkjent rettsmedisinsk ekspertise ikke støttet påstanden om at likene til studentene ble brent i Cocula.⁴⁴

3.4 Statens rolle

3.4.1 Innledning

Det er relevant å se på statens rolle under massekidnappingen først og fremst fordi det ikke kan anses som en tvungen forsvinning dersom det ikke foreligger en form for statlig innblanding.⁴⁵ I tillegg pålegges også staten gjennom konvensjonen ulike plikter når det oppstår en situasjon som den foreliggende. I det følgende fokuseres det på hvilken grad av vilje staten har utvist for å identifisere lik, i tillegg til å se på den anklagende bruken av tortur. Til slutt ses det på påstandene om statlig cover-up.

Grunnen til at viljen for identifisering er illustrerende for statens rolle i saker som den foreliggende, har sammenheng med hvilken art av kriminell handling det er snakk om. For hver dag myndighetene avventer med identifikasjon, vil det være som en forlengelse av den opprinnelige forbrytelsen. Dette fordi familien nektes å få svar under denne perioden. Etterhvert som tiden går, vil myndighetene i større grad kunne regnes for å ha en større deltakende part i selve forbrytelsen.

---

⁴³ Double Injustice. Report on Human Rights Violations in the investigation of the Ayotzinapa Case (15.03.18) s. 2

⁴⁴ Ayotzinapa Report II (24.04.2016)

⁴⁵ Se oppgavens punkt 2.2.1

Det er også relevant å se på om det i saker som denne blir brukt tortur. Det er flere ganger undersøkt om tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff er et godt hjelpemiddel for å finne sannheten. Det er bred enighet om at det ikke er tilfellet, da det anses bevist at «torture does not produce reliable information».⁴⁶ Likevel brukes tortur i enkelte sammenhenger, kanskje da mer for å bedre kriminalitetsstatistikken enn å finne reelle svar.

Avslutningsvis ses det på om det forelå en statlig cover-up og hvilken rolle dette kan ha for en eventuell rett til sannhet.

3.4.2 Grad av vilje til å identifisere lik

Daniel Wilkinson, administrerende direktør i Humans Right Watch, har skrevet en artikkelserie ved navn «Mexico: Lessons from a Human Rights Catastrophe.» I disse artiklene omhandles blant annet problematikken rundt tvungne forsvinninger, og særlig i seriens siste artikkel publisert i 2019 er myndighetenes vilje til å identifisere lik gitt mye plass.

Å identifisere lik i dagens samfunn bør være nokså rett frem, fordi vi har DNA-teknologi. Dersom det ikke foreligger noen DNA-prøver fra den forsvunne, kan det brukes prøver fra familien til den savnede for å avgjøre om det foreligger et positivt resultat. Men som påpekt av Wilkinson, er dette noe som krever at de statlige institusjonene faktisk er villige og kapable til å gjøre denne jobben. Denne viljen har ifølge Wilkinson «largely been lacking.»⁴⁷

I artikkelen publisert i 2019 presenterer Wilkinson noen hendelser for å bygge oppunder sitt eget synspunkt om at de meksikanske myndighetene ikke har vist noen særlig vilje til å identifisere. De meksikanske myndighetene har mottatt skarp kritikk blant annet fra flere menneskerettighetsorganisasjoner for dette samt andre faktorer, så Wilkinson er ikke alene om et slikt synspunkt.⁴⁸ En av hendelsene som trekkes frem i artikkelen er at lokale rettighetsgrupper i 2017 innhentet selvstendige etterforskere til et likhus i Chilpancingo, Guerrero. Her ble det funnet 600 lik plassert i et anlegg med en kapasitet på 200. Videre fremgår det at innpakkede,

---

⁴⁶ The Effects and Effectiveness of Using Torture as an Interrogation Device: Using Research to Inform the Policy Debate (2009) s. 202

⁴⁷ Mexico: The Other Disappeared (2019)

⁴⁸ Se for eksempel «Mexico: Reckless investigation into Ayotzinapa disappearances exposes government cover-up» (23.09.2015)

døde kropper «were piled on the floor, in mounds, infested by worms and rats.»⁴⁹ I tillegg var det heller ikke noe fungerende kjølesystem, noe som forårsaket at det var en veldig sterk lukt i anlegget. Faktisk var lukten så ubehagelig at ansatte i det tilstøtende bygget «walked off their jobs in protest».⁵⁰

I samme artikkel blir det også trukket frem en annen hendelse fra Guadalajara, Jalisco, i september 2018. Det ble av bosatte i området klaget over en sterk lukt og bloddrypp fra en semi-trailer som var parkert i det aktuelle nabolaget. De lokale mediene i området fant 273 drapsofre inne i kjøretøyet, som hadde kjørt rundt i flere dager for å lete etter et sted å parkere uten et fungerende kjølesystem. Det kom frem at kjøretøyet var registrert leid av meksikanske myndigheter.⁵¹

Gjennom artikkelen påpekes altså episoder og hendelser der de meksikanske myndighetene har feilet når det har kommet til å sette riktige anlegg til disposisjon samt ikke å ha tilgjengelig nødvendige kjølesystem. I tillegg fremgår det at den lokale menneskerettighetsaktoren i Jalisco uttalte at grunnleggende prosedyrer for å identifisere, deriblant DNA-testing, kun hadde blitt gjennomført i 60 av mer enn 440 saker av uidentifiserte lik i Jalisco.⁵² Dermed er det flere faktorer som må kunne være med på å forsterke den konklusjonen at Mexico ikke har vist noe særlig sterkt engasjement for å identifisere lik innenfor republikken.

Dette stilte seg likevel noe annerledes under massekidnappingen i Iguala. Dette var en sak som skapte mye oppmerksomhet, både innad i Mexico men også i resten av verdenssamfunnet. Med en veldig oppmerksomhet internasjonalt, fulgte naturlig nok også et intenst press for myndighetene til å finne studentene. Dermed ble det i dette tilfellet igangsatt etterforskning, og innen et par uker fant myndighetene 39 lik.

Det kan være flere grunner til at det ble satt i gang tiltak og fantes en vilje til å lete etter og identifisere lik nettopp i denne saken. Kanskje var det simpelthen fordi det var snakk om en gruppe med studenter. Det kan også ha vært fordi det omhandlet et såpass stort antall mennesker ved en og samme hendelse, eller så er det mulig at verdenssamfunnet stusset litt ekstra

---

⁴⁹ Mexico: The Other Disappeared (2019)

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Ibid

⁵² Ibid

i og med at det fra flere hold ble påstått at politiet var involvert i forsvinningen. Sluttrapporten til GIEI konkluderte også med nokså store forskjeller mellom den offisielle rapporten og deres egen etterforskning.⁵³ En eksakt årsak er vanskelig å fastsette. Likevel er det verdt å merke seg at ingen av disse 39 likene som ble funnet under etterforskningen var tilknyttet episoden i Iguala.⁵⁴ Dermed kan det se ut til at viljen som ble vist akkurat i dette tilfellet muligens ikke er et uttrykk for den generelle viljen til identifikasjon.

Avslutningsvis i artikkelen fremgår det at «the failure of Mexican authorities to collect or properly handle information» ikke kun viser seg ved saker om tvungen forsvinning. Tvert imot mener artikkelforfatteren at de samme trekkene også går igjen i etterforskninger som omhandler andre typer overgrep og andre typer forbrytelser. Riktignok legges det til at selv om dette ser ut til å være et fellestrekk, så er det en forskjell i «what's at stake.»⁵⁵ Dette kommer vi tilbake til under punkt 4.3.10.

3.4.3 Bruk av tortur

Å bruke tortur som et tvungent middel under avhør er ikke offisielt anerkjent noe sted, men er likevel å regne som praksis i flere land.⁵⁶ Et offer for tvungen forsvinning er under svært høy risiko for å bli offer for andre menneskerettighetsbrudd, som seksuell vold, drap eller tortur. Offeret er utenfor rekkevidde av rettslige midler, og er dermed helt forsvarsløs.

I 2017 ble det av Federal Judiciary Council utgitt et informasjonsskriv som kunngjorde at First Collegiate Tribunal of the Nineteenth Circuit hadde konkludert med at etterforskningen i Iguala-saken måtte gjenåpnes på bakgrunn av uregelmessighetene som retten fant. Samme avgjørelse konkluderte med at det måtte opprettes en Investigative Commission for Justice and Truth.⁵⁷

Det fremgår av dommen at det i denne saken ikke kun var «allegations of torture by agents of the Special Prosecutor for Organized Crime», men også «multiple cases in which the people involved suffered injuries or worsening of injuries, while delivered to the custody of that of-

---

⁵³ Ayotzinapa Report II (24.04.2016)

⁵⁴ Mexico: The Other Disappeared (2019)

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Tortur (20.02.18)

⁵⁷ Amparo en revisión: 203/2017

fice.»⁵⁸ Med andre ord vektlegger retten bevis som viser at tortur fant sted under etterforskningsprosessen, og krever deretter at det brukes uavhengige eksperter som ikke er en del av kontoret til FGR for å gjennomgå dette aspektet på nytt. I denne forstand bekrefter avgjørelsen at etterforskningen var fokusert på å få frem erklæringer ved bruk av tvang, og at påstandene om tortur og mishandling ikke ble behandlet tilstrekkelig.

I dommen konkluderes det også med at FGR ikke opptrådte på en måte som hverken var upartisk eller autonom. Dermed kan avgjørelsen nærmest forstås som at den er en oppfordring til at det opprettes et aktorat som virkelig er uavhengig. Domstolen påpeker et tydelig eksempel av mangel på uavhengighet og upartiskhet i avgjørelsens punkt 1033, der det fremgår at: «it does not appear that there has been any exploration of the lines of investigation that pointed to the participation of the Army, and the Federal Police.» I tillegg til at det ikke virker å ha funnet sted «any investigation of the acts of torture, which implies that there has similarly been no investigation of the personnel that these acts are attributed to, including the members of the Navy.»⁵⁹ Videre fremgår det flere eksempler under punkt 1148 og 1149, der det fastslås at «(...) the investigation, which in general was directed towards emphasizing only that evidence that could support a version of the facts narrated by various detainees in their confessions (whose legality, as seen, has been questioned by this Collegiate Tribunal), referring to the incineration of the students in the Cocula landfill and placing of their ashes in the San Juan River.»⁶⁰ Det fremgår også at domstolen mener at det ble lagt for mye vekt på dette hendelsesforløpet, noe som førte til at «other lines of investigation have been abandoned.»⁶¹

Videre fremgår det av dommen at det må opprettes en Investigative Commission for Justice and Truth i Iguala-saken, som en «alternative procedure» for å kunne korrigere det mangelfulle arbeidet med etterforskningen.⁶² Her vektlegges det også at det er svært viktig å inkludere ofre og deres representanter, i tillegg til internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner. Domstolen påpeker også at GIEIs arbeid har vært svært relevant for saken, og trekker frem at

---

⁵⁸ Amparo en revisión: 203/2017 punkt 764

⁵⁹ Ibid punkt 1033

⁶⁰ Ibid punkt 1148

⁶¹ Ibid punkt. 1149

⁶² Ibid punkt 1102

GIEI bør høres også i den nye fasen av etterforskningen ved å påpeke at «it is not only possible but also recommendable that there be a new period of participation».⁶³

Dommen konkluderer med at sannheten i Iguala-saken ikke har blitt fortalt, ofrenes skjebne er uvisst og at myndighetene anses ansvarlige for flere uregelmessigheter under etterforskningen. Det fremgår av dommen at «it is necessary that this matter be analyzed from a new angle.»⁶⁴ Det er på det rene at disse konklusjonene allerede var fremmet av ulike menneskerettighetsorganisasjoner. Eksempelvis har Erika Guevara-Rosas, direktør for Amnesty International Americas, uttalt at massekidnappingen i Iguala bekrefter «the Mexican authorities' widespread use of torture and the manipulation of evidence to cover up horrific human rights violations and ensure impunity for the perpetrators».⁶⁵ Likevel har det mye å si for vekten av påstandene at samme konklusjoner blir etablert gjennom en nasjonal domstol.

Utover det som konkluderes i den historiske dommen i Iguala-saken, kan det også nevnes at det fremgår av rapporten til GIEI at GIEI «indicated that the injuries of at least 17 persons detained as suspects in the case, based on medical documents in the judicial file, were consistent with acts of torture or ill treatment.»⁶⁶

Med andre ord er det antatt fra både menneskerettighetsorganisasjoner, en nasjonal domstol og en uavhengig gruppe eksperter at det i massekidnappingssaken i utstrakt grad ble brukt tortur. Om dette var for å finne sannheten eller å finne tilståelser blir spekulasjon, men som nevnt ovenfor er det bred enighet om at tortur ikke er en god måte å drive sannhetssøken på.

3.4.4 Påstander om statlig cover-up

De meksikanske myndighetene har fra flere hold blitt beskyldt for å dekke over hva som egentlig skjedde både i Iguala-saken og andre forsvinningsaker. Særlig har menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International gått hardt ut mot det de omtaler som en «reckless handling of the investigation into the enforced disappearance of 43 students from the Ayotzinapa teaching school in Iguala, Guerrero (...).»⁶⁷ Videre blir saken omtalt som «one of

---

⁶³ Amparo en revisión: 203/2017 punkt 1134

⁶⁴ Ibid punkt 1151

⁶⁵ Mexico: Damning UN report highlights cover-up in case of 43 disappeared students (15.03.18)

⁶⁶ Informe Ayotzinapa (u.å.) s. 200-205, Ayotzinapa Report II (24.04.2016) s. 406

⁶⁷ Mexico: Reckless investigation into Ayotzinapa disappearances exposes government cover-up (23.09.15)

the worst human rights tragedies in Mexico's recent history» på bakgrunn av at saken har vist hvordan «anyone can be forcibly disappeared into thin air in the country with those in power focused on covering up the traces». ⁶⁸

Påstanden om at staten dekket over hva som egentlig fant sted da de 43 studentene forsvant har senere blitt bekreftet av FN og deres rapport om hvordan meksikanske myndigheter vilkårlig varetekstfengslet og torturerte mistenkte, i tillegg til å tukle med og skjule bevis. ⁶⁹ Det er med andre ord slått fast av FN at påstandene i denne saken medførte riktighet.

I forlengelsen av dette er det interessant å legge merke til hvordan en cover-up per definisjon kan anses som en fare for en eventuell rett til sannhet. I de tilfellene der myndighetene dekker over hendelser og bevis, gjør det det umulig å kunne utøve en slik type rett. Dersom det foreligger korrupsjon og en begrenset flyt av informasjon fra myndighetenes side, vil dette automatisk føre til at sannheten blir neglisjert. Det som også er spesielt i situasjoner som den foreliggende, er at det er et svært ulikt styrkeforhold mellom myndighetene på sin side og ofrene på den andre side. Selv om det finnes private etterforskningsmetoder, vil fortsatt myndighetene være de som har monopol på å innhente bevis, kunne gjennomføre intervjuer med tvang og lignende. Dette gjør det dermed for myndighetene enklere å sette begrensninger på en eventuell rett til sannhet.

4 Retten til å vite sannheten

4.1 Innledning

Som vi har sett under punkt 2.2.1, har alle mennesker krav på å bli beskyttet fra å bli offer for en tvungen forsvinning. ⁷⁰ Denne delen av oppgaven spisses fokuset inn mot et av temaene som knytter seg til temaet tvungen forsvinning – om det kan sies å ha etablert seg en rett til å vite sannheten og hva denne rettigheten eventuelt innebærer.

Først behandles en utvalgt del av rettspraksis fra Inter-American Court of Human Rights (heretter IACHR, også forkortet CIDH på spansk, fransk og portugisisk) fra tiden før CED var vedtatt av FNs generalforsamling. Deretter behandles CED artikkel 24 nr. 2.

---

⁶⁸ Mexico: Reckless investigation into Ayotzinapa disappearances exposes government cover-up (23.09.15)

⁶⁹ Mexico: Damning UN report highlights cover-up in case of 43 disappeared students (15.03.18)

⁷⁰ CED art. 1 nr. 1

4.2 Rettspraksis Inter-American Court of Human Rights

4.2.1 Innledning

IACHR har spilt en viktig rolle som en utvikler på reparasjonsfeltet.⁷¹ Domstolen har i mange saker konkludert med å tilkjenne av et vidt spenn av reparasjon, i kontrast til for eksempel den europeiske menneskerettighetsdomstolen (heretter EMD).⁷²

IACHR avgjør saker i en del av verden som på enkelte områder skiller seg fra eksempelvis Europa. Særlig i Mexico, som brukes som illustrasjon gjennom denne oppgaven, er det et velkjent fenomen at det i stor grad forekommer kriminalitet tilknyttet narkotikavirksomhet.⁷³ Metodene brukt gjennom narkotikakrigen er mange, herunder også tvungen forsvinning. På bakgrunn av at denne delen av verden er særlig belastet med denne type kriminalitet, kan dette være en av grunnene til at mange saker om tvungen forsvinning har havnet hos denne IACHR istedet for andre menneskerettighetsdomstoler.

Å gjennomgå all rettspraksis som handler om tvungen forsvinning og retten til å vite sannheten er såpass omfattende at det faller utenfor denne oppgaven. I det følgende er det derfor valgt å fokusere på enkelte dommer over et spenn av tid, fra 1988 til 2006. Bakgrunnen for at den siste dommen er fra 2006, er at CED ble vedtatt dette året.

4.2.2 Velásquez-Rodríguez v. Honduras (1988)

Dommen Velásquez-Rodríguez v. Honduras ble avsagt 29. juli 1988 og var den første dommen på reparasjonsfeltet for domstolens vedkommende.⁷⁴ Saken dreier seg om Angel Manfred Velásquez Rodríguez, som 12. september 1981 var involvert i aktiviteter som staten anså som farlige for nasjonal sikkerhet. Mellom kl. 16:30 og 17:00 samme dag blir Velásquez-Rodríguez kidnappet av flere menn i sivile klær som er tungt bevæpnet.

---

⁷¹ Som eksempel se dommene i punkt 4.2.2 – 4.2.6

⁷² Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har på sin side slått fast at den europeiske menneskerettskonvensjonen art. 41 begrenser domstolen til å tilkjenne økonomisk kompensasjon, og har på regelmessig basis erklært at “it is for the State to choose the means to be used in its domestic legal system to redress the situation”, se *Belilos v. Switzerland*, ECtHR (1988) avsnitt 78. Likevel ser man i noen nylige saker at domstolen har uttrykt at det foreligger et behov for å gå utenfor denne tradisjonelle tilnærmingen ved såkalte «individual measures», se f.eks. *Assanidze v. Georgia*, ECtHR (2004)

⁷³ *The Narcovirus* (2009) s. 4

⁷⁴ I dommen *Godinez-Crus v. Honduras*, IACtHR (1989) konkluderte domstolen svært likt som i *Velásquez-Rodríguez v. Honduras*

Velásquez-Rodríguez blir ført til en stasjon hvor han blir varetektsfengslet av medlemmer av the National Office of Investigations og Honduran Armed Forces, og de anklager ham for politiske forbrytelser i tillegg til å utsette han for avhør og tortur. Den 17. september blir Velásquez-Rodríguez flyttet til First Infantry Battalion. Politiet og sikkerhetsstyrkene nekter for at han noen gang har vært der.⁷⁵

I dommen kommer domstolen frem til at statens plikt til å etterforske må tas på alvor, og at denne etterforskningsplikten inkluderer en effektiv søken etter sannheten fra myndighetenes side. Som kommentert ovenfor under punkt 3.4.2, ble det i Iguala-saken vist en større grad av vilje til å identifisere lik enn det som kan sies å være de meksikanske myndighetenes normale nivå av vilje. Samtidig må det sies at det er en stor forskjell mellom identifisering av kropp og en effektiv søken etter sannhet. Identifisering er helt klart en forutsetning for å få frem sannheten, men en effektiv søken etter sannhet vil ha et større innhold enn kun identifisering. Dermed spør det om meksikanske myndigheter oppfylte plikten som følger av dommen.

I forlengelsen av at domstolen slår fast en plikt til effektiv søken etter sannhet, fremgår det at plikten til å etterforske bør forstås som «un deber jurídico propio» og ikke som «una simple gestión de intereses particulares, que dependa de la iniciativa procesal de la víctima o de sus familiares (...)».⁷⁶ Med andre ord mener domstolen at retten til å vite sannheten som en del av deres rett til reparasjon ikke er tilstrekkelig hensyntatt dersom etterforskningens intensitet og styrke avhenger av etterlattes families eller politisk press. I stedet konkluderes det av domstolen at det foreligger en selvstendig, juridisk plikt.

4.2.3 Castillo-Páez v. Peru (1997)

Sakens faktum går ut på at det den 21. oktober 1990 ble detonert eksplosiver nær et monument i distriktet Villa El Salvador, Lima, Peru. Samme dag forlater Ernesto Rafael Castillo Páez hjemmet sitt, og blir observert i en hvit t-skjorte og sorte bukser av flere i området for eksplosjonen. Castillo-Páez blir oppsøkt av en politimann som arresterer han, og han blir fraktet i bagasjerommet til en ukjent destinasjon. Familien hans prøver å lokalisere han på ulike politistasjoner uten hell, og beslutter den 25. oktober å kreve en begjæring habeas corpus på

---

⁷⁵ Velásquez-Rodríguez v. Honduras avsnitt 147 bokstav g og i

⁷⁶ Ibid avsnitt 177

Egen oversettelse: «egen juridisk plikt», «en enkel handling som avhenger av offerets eller dets familie initiativ»

hans vegne.⁷⁷ Etter flere juridiske prosedyrer kommer strafferettsdomstolen i Lima frem til at Castillo-Páez ble anholdt av statlige agenter og at han siden dette ikke har vært lokalisert. Likevel mener domstolen det ikke finnes bevis for at politimennene har misbrukt sin autoritet, og konkluderer derfor med at saken skal avsluttes.⁷⁸

Synspunktet som slås fast i Velásquez-Rodríguez v. Honduras følges også opp i Castillo-Páez v. Peru.⁷⁹ I denne saken kommenterer retten argumentet om at det er et brudd på retten til sannhet og informasjon at staten har vist lite interesse i å oppklare hvilke hendelser som faktisk fant sted i den aktuelle saken. Ingen konvensjonsartikkel blir sitert, men det blir påpekt at retten til sannhet er blitt anerkjent av flere internasjonale organisasjoner.

Videre fremgår det at domstolen anser den peruanske staten for å være «obligado a investigar los hechos que las produjeron.»⁸⁰ I tillegg blir det lagt vekt på at til tross for at det skulle vise seg å være vanskelig å identifisere gjerningspersonene bak forbrytelsen, så «subsiste el derecho de los familiares de la víctima de conocer cuál fue el destino de ésta y, en su caso, dónde se encuentran sus restos.»⁸¹ Domstolen mener altså at gjenværende sin rett til informasjon forsetter å eksistere selv om det skulle ha seg slik at gjerningspersonene er uidentifiserbare. I denne spesifikke saken inngikk det i retten til informasjon og sannhetssøken å få vite lokalisasjonen til restene av liket.

4.2.4 Bámaca-Velásquez v. Guatemala (2000)

Efraín Bámaca Velásquez var kommandant for en av geriljagruppene, ORPA, i Guatemala. Den 12. mars 1992 ble det trukket våpen på et møte mellom ORPA og den guatemalanske hæren, og Bámaca Velásquez ble etter dette tatt til fange og torturert. Bámaca Velásquez ble

---

⁷⁷ Habeas corpus er en juridisk prosedyre som gir rett til enhver borger umiddelbart å kreve og bli fremsatt for en dommer slik at dommeren kan avgjøre om arrestasjonen er lovlig

⁷⁸ Castillo-Páez v. Peru avsnitt 43

⁷⁹ Ibid avsnitt 90

⁸⁰ Ibid

Egen oversettelse: «pliktig til å etterforske faktum»

⁸¹ Ibid

Egen oversettelse: «oppretholdes retten til offerets familie å vite hva som var offerets skjebne og hvor levningene befinner seg»

sist sett i juli 1992, strippet fast til en metallsegg. Etter dette er det uvisst hvor han har blitt holdt.⁸²

I *Bámaca-Velásquez v. Guatemala* kritiseres staten av domstolen for å ha ineffektive midler til rådighet for pårørende. I tillegg møter Guatemala kritikk for å ha latt statlige aktører forhindre de pårørendes rett til sannhet om hva som skjedde med offeret. I denne saken og under omstendighetene som viste seg ble riktignok retten til sannhet ansett for å være en del av retten til offeret eller deres pårørende til å «obtener de los órganos competentes del Estado el esclarecimiento de los hechos violatorios y las responsabilidades correspondientes, a través de la investigación y el juzgamiento que previenen los artículos 8 y 25 de la Convención.»⁸³ Retten til å vite sannheten ble derfor i denne saken løst i samsvar med kapittelet om judicielle garantier og judisiell beskyttelse i konvensjonen.⁸⁴

Til tross for at spørsmålet rundt retten til å vite sannheten i *Bámaca-Velásquez v. Guatemala* ble løst ved bruk av konvensjonen, skiller dommen seg ut fra tidligere dommer ved at domstolen vier et selvstendig punkt kun til dette temaet.⁸⁵

Retten til å vite sannheten blir også i denne dommen særlig kommentert av flere dommere som ikke er enige med majoritetens argumentasjon, men som stiller seg bak domstolens resultat. Eksempelvis fremgår det av dommer A.A. Cançado Trindade sin argumentasjon flere generelle punkter for utbredelsen av retten til å vite sannheten. A.A. Cançado Trindade trekker blant annet linjer tilbake til *Castillo-Páez v. Peru* og den aktuelle sakens avsnitt 198-199, og fremhever hvordan han mener deler av retten til å vite sannheten er blitt fastslått. Her nevner han blant annet at retten til sannheten innebærer at staten etterforsker ulovlige handlinger i tillegg til at staten må gi en effektiv tilgang til retterferdighet, både nasjonalt og internasjonalt, for nærstående til den forsvunne personen.⁸⁶ Dommer A.A. Cançado Trindade nevner i sam-

---

⁸² *Bámaca-Velásquez v. Guatemala* avsnitt 75

⁸³ *Ibid* avsnitt 201

Egen oversettelse: «fra de kompetente statlige organene å få en avklaring rundt de voldelige hendelsene og hvilke ansvar som kan knyttes til disse, gjennom etterforskningen og dommen som fastsatt etter artikkel 8 og 25 i konvensjonen»

⁸⁴ Konvensjonen det refereres til gjennom dommen er *la Convención Americana sobre Derechos Humanos*, også kalt *Pacto de San José de Costa Rica*

⁸⁵ Se «XVI. Derecho a la Verdad» avsnitt 197 flg.

⁸⁶ *Bámaca-Velásquez v. Guatemala* avsnitt 32, under «Voto razonado del Juez A.A. CANÇADO TRINDADE»

me avsnitt at dersom det er gitt at staten er pliktig å stoppe brudd på menneskerettigheter, er retten til sannheten avgjørende for å bekjempe impunitet. I tillegg argumenterer han for at det fremgår av rettspraksis at retten til sannhet er unngåelig knyttet til realisering av rettferdighet og garantien om ikke-gjentakelse av slike typer menneskerettighetsbrudd.⁸⁷

Dommer A.A. Cançado Trindade fremhever også at søken etter sannheten, slik den illustreres i saker om tvungen forsvinning, konstituerer «el punto de partida para la libertad así como la protección del ser humano.»⁸⁸ Han argumenterer for at «sin la verdad (por más insuportable que ésta venga a ser) no es posible libertarse del tormento de la incertidumbre, y tampoco es posible ejercer los derechos protegidos.»⁸⁹ Denne argumentasjonen fremhever flere aspekter ved nærståendes posisjon som det redegjøres nærmere for under oppgavens punkt 5.

4.2.5 Myrna Mack-Chang v. Guatemala (2003)

Denne saken omhandler drapet på antropologen Myrna Mack Chang. Hun ble i 1990 myrdet av en militær gruppe på grunn av hennes kritikk av måten den guatemalanske regjeringen behandlet sin maya-befolkning og statens brudd på menneskerettighetene til urbefolkningen deres.

I Myrna Mack-Chang v. Guatemala fremgår det av dommen at «La Corte ha reiterado que toda persona, incluyendo a los familiares de víctimas de graves violaciones de derechos humanos, tiene el derecho a la verdad. En consecuencia, los familiares de las víctimas y la sociedad como un todo deben ser informados de todo lo sucedido con relación a dichas violaciones.»⁹⁰ Det er dermed ingen tvil om at domstolen anser nærstående som en del av gruppen som i det minste har krav på å få informasjon som en del av sin rett til reparasjon.

---

⁸⁷ Bámaca-Velásquez v. Guatemala avsnitt 32, under «Voto razonado del Juez A.A. CANÇADO TRINDADE»

⁸⁸ Egen oversettelse: «utgangspunktet for frigjørelse samt beskyttelse av mennesket»

⁸⁹ Ibid avsnitt 29, under «Voto razonado del Juez A.A. CANÇADO TRINDADE».

Egen oversettelse: «uten sannhet (uansett hvor uutholdelig den måtte være) er det ikke mulig å frigjøre seg fra pinen av usikkerheten, og det er heller ikke mulig å utøve de beskyttede rettighetene.»

⁹⁰ Myrna Mack-Chang v. Guatemala avsnitt 274

Egen oversettelse: «Domstolen har gjentatt at enhver person, inkludert familien til ofre for alvorlige brudd på menneskerettighetene, har rett til sannhet. Som konsekvens av dette må familien til ofrene og samfunnet som helhet informeres om alt som har skjedd i forbindelse med nevnte brudd.»

Videre fremgår det at retten til å vite sannheten «ha venido siendo desarrollado por el Derecho Internacional de los Derechos Humanos»⁹¹. Domstolen anser det altså slik at retten til å vite sannheten er en rettighet som på domstidspunktet er utviklet og etablert gjennom rettspraksis. For å underbygge sin argumentasjon viser domstolen til flere saker, blant annet Caso Trujillo Oroza (Reparaciones, supra nota 277, párr. 114) og Caso Bámaca Velásquez (Reparaciones, supra nota 277, párr. 76), i tillegg til dokumenter og avgjørelser fra blant annet FNs menneskerettighetskomite og FNs generalforsamling.⁹² På denne måten forener dommen tidligere rettspraksis og uttalelser.

I neste avsnitt blir det også påpekt et aspekt ved retten til å vite sannheten som tidligere ikke har kommet frem like klart. Først uttaler domstolen at staten i dette tilfellet som en del av reparasjonen må gjennomføre en effektiv etterforskning for å finne faktaene i saken, og dermed kunne identifisere, dømme og straffe de som er ansvarlige for henrettelsen av Myrna Mack-Chang. Videre fremgår det av dommen at resultatet av prosessen «deberá ser públicamente divulgado», slik at «la sociedad guatemalteca conozca la verdad.»⁹³ Det kan trekkes linjer fra dette utsagnet og tilbake til Bámaca-Velásquez v. Guatemala, der dommer A. A. Cançado Trindade uttalte at «El derecho a la verdad se reviste, así, de dimensiones tanto individual como colectiva.»⁹⁴ Som nevnt ovenfor var hans argumentasjon i mindretall, og var dermed på domstidspunktet ikke gjeldende rett. At domstolen i denne saken mener prosessen bør være offentlig, for å sikre at det guatemalanske samfunnet får vite sannheten, endrer dette. Domstolens flertall peker nettopp på det dommer A. A. Cançado Trindade mente når han uttalte at rettigheten har to sider, både en individuell og en kollektiv.

Den individuelle rettigheten gjør seg gjeldende for offeret eller ofrene. I Iguala-saken er dette de forsvunne studentene, i tillegg til de som har lidt som et direkte resultat av den tvungne forsvinningen.⁹⁵ Uten å kunne diskutere detaljer rundt hver students nærstående, vil det som hovedregel være slik at de nærstående går under CEDs offerbegrep. Den kollektive delen av

---

⁹¹ Egen oversettelse: «har blitt utviklet under reglene om internasjonale menneskerettigheter»

⁹² Myrna Mack-Chang v. Guatemala avsnitt 274, fotnote 294

⁹³ Ibid avsnitt 275

Egen oversettelse: «burde være offentlig omtalt» og «det guatemalanske samfunnet kjenner sannheten»

⁹⁴ Bámaca-Velásquez v. Guatemala avsnitt 30, under «Voto razonado del Juez A.A. CANÇADO TRINDADE»

Egen oversettelse: «Retten til sannhet har således både individuelle og kollektive dimensjoner»

⁹⁵ For en nærmere drøftelse av konvensjonens offerbegrep, se oppgavens punkt 4.3.2

retten vil i Iguuala-saken skiller seg fra den individuelle, ved at det er et mye større fokus på apparatet bak den tvungne forsvinningen. For den enkelte nærstående vil det som regel være av større betydning å få tilgang til detaljert informasjon om den tvungne forsvinningen av nettopp deres kjære. Den kollektive dimensjonen vil derimot ofte være mye mer interessert i å undersøke og å få klarhet i om myndighetene eksempelvis har dekket over aspekter ved menneskerettighetsbruddet. Vi kommer nærmere tilbake til den individuelle og kollektive dimensjonen i oppgavens punkt 4.3.5.

4.2.6 La Cantuta v. Peru (2006)

Faktum i Cantuta v. Peru utspiller seg i forbindelse med den peruanske presidenten Alberto Fujimori sin kampanje mot terrorisme. Etter at studenter protesterte mot presidenten, kidnappet og henrettet peruanske militære styrker ni studenter og en professor. Flere individer ble funnet skyldige i brudd på ofrenes menneskerettigheter, men ble likevel benådet av staten.⁹⁶

I Cantuta v. Peru minner retten om at «la privación continua de la verdad acerca del destino de un desaparecido constituye una forma de trato cruel, inhumano y degradante para los familiares cercanos.»⁹⁷ For å støtte opp synspunktet om at fortsatt nektelse av innblikk i sannheten innebærer annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff av nær familie, viser retten til tidligere rettspraksis.⁹⁸

Denne uttalelsen er av særlig interesse. Grunnen til dette er at forbudet mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff er ansett for å være internasjonal sedvanerett⁹⁹. I tillegg er forbudet en ikke-derogabel rettighet under FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (heretter SP), noe som igjen betyr at forbudet også må opprettholdes dersom landet er i unntakstilstand.¹⁰⁰ Rettigheter knyttet til så grunnleggende normer har en ofte sterkere kraft. Dermed må det kunne sies at denne dommen i stor grad er med på å styrke de nærstående sin rettslige posisjon når det kommer til retten til å vite sannheten.

---

⁹⁶ Cantuta v. Peru avsnitt 80 flg.

⁹⁷ Ibid 125 bokstav f

Egen oversettelse: «den kontinuerlige berøvelsen av sannheten rundt en forsvunnen persons skjebne utgjør en form for grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling for nære slektninger.»

⁹⁸ Ibid fotnote 110

⁹⁹ Forbudet mot tortur er ansett å være jus cogens, et grunnleggende prinsipp anerkjent av verdenssamfunnet for å være en tvingende norm innen folkeretten

¹⁰⁰ Se SP art. 7

4.2.7 Utviklingen over tid

Etter å ha sett på en utvalgt del av rettspraksis fra IACHR, er det tydelig at domstolen over et spenn av tid har anerkjent en rett til å få vite sannheten.

I tillegg til å anerkjenne retten til sannhet, har domstolen også over tid bygget opp et visst innhold i denne retten. Dette fremgår særlig av *Myrna Mack-Chang v. Guatemala*, der det gjøres klart at retten til sannhet kan anses for å være både individuell og kollektiv.¹⁰¹ Vi kommer som sagt nærmere tilbake til dette under oppgavens punkt 4.3.5.

Praksis fra domstolen er som vi har sett ovenfor et viktig verktøy for å kunne ta stilling til om det foreligger en rett, og også hvilket innhold denne eventuelt har. Særlig gjelder dette på ulovfestede områder, slik som tvungen forsvinning tidligere var. I dag er CED trådt i kraft, men rettspraksis fortsetter å spille en viktig rolle i videreutviklingen av retten.

4.3 CED art. 24 nr. 2

4.3.1 Innledning

Det har over flere tiår foregått en vekselvirkning mellom rettspraksis og utviklingen av den lovfestede retten. Rettspraksis har utviklet retten på sin side, samtidig som det parallelt med dette har hersket uenighet og delte meninger om retten til å vite sannheten har kunnet anerkjennes som en del av internasjonal sedvanerett.

Så tidlig som i 1995 konkluderte enkelte eksperter på feltet med at retten til å vite sannheten var en del av internasjonal sedvane.¹⁰² Under punkt 4.2 ovenfor er det redegjort for hvordan retten til å vite sannheten har fått gjennomslag i rettspraksis, da som en del av retten til reparasjon. Retten til å vite sannheten er i tillegg til å fremgå av rettspraksis anerkjent i flere ulike internasjonale instrumenter. Blant annet fremgår det av artikkel 32 tilleggsprotokoll I i Genève-konvensjonene at «the right of families to know the fate of their [disappeared] relative».¹⁰³

---

¹⁰¹ Se *Myrna Mack-Chang v. Guatemala* avsnitt 275

¹⁰² Economic and Social Council (1995) E/CN.4/Sub.2/1995/20 para 40 s. 54

¹⁰³ Tilleggsprotokoll I til Genève-konvensjonene avsnitt III artikkel 32

Retten til å vite sannheten som en selvstendig rett ble også anerkjent av WGEID i dens aller første rapport så tidlig som i 1981.¹⁰⁴ I tillegg har retten gjennom årene også blitt anerkjent av flere internasjonale organer på universelle og regionale plan og også av mellomstatlige organisasjoner som Human Rights Commission og Human Rights Council.¹⁰⁵

Ifølge FNs rapport «Study on the right to the truth» er også retten til sannhet internasjonalt akseptert. Dette begrunnes i staters rettspraksis og det at det er etablert ulike sannhetssøkende mekanismer i perioder etter alvorlige menneskerettighetskriser, diktaturer eller væpnede konflikter.¹⁰⁶

Juan E. Méndez, som har skrevet mye om emnet, refererer på sin side til retten til sannhet kun som «an emerging principle» i internasjonal rett. Dette baserte han på at retten til å vite sannheten ikke er «found in the letter of the law of human rights instruments but rather in authoritative interpretations of otherwise binding norms.»¹⁰⁷ Méndez ytret riktignok dette i 2006. I dag har CED trådt i kraft og ting stiller seg dermed annerledes enn for flere år tilbake. Méndez argumenterte med at den eksakte ordlyden «right to truth» ikke ble brukt, et argument som ikke lenger gjør seg gjeldende etter ikrafttredelsen av konvensjonen i desember 2010.

Det er etter dette i dag større enighet om at retten til sannheten finnes. I det følgende skal det ses nærmere på hvilket innhold som kan tillegges retten til sannhet, samt hvilke kjennetegn retten til sannhet har. Det naturlige utgangspunktet her vil være konvensjonsteksten, der artikkel 24 nr. 2 lyder som følger:

«Each victim has the right to know the truth regarding the circumstances of the enforced disappearance, the progress and results of the investigation and the fate of the disappeared person. Each State Party shall take appropriate measures in this regard. »

I det følgende skal det ses nærmere på offerbegrepet og hvordan offeret ut fra ordlyden har blitt satt mer i sentrum enn i andre bestemmelser. Denne analysen vil i stor grad basere seg på ordlyden i bestemmelsen. Videre skal det ses på andre kjennetegn ved retten, der det første som behandles er om retten bedre kan beskrives som en rett til informasjon. Det diskuteres

---

¹⁰⁴ E/CN.4/1435, 22.01.81, § 187

¹⁰⁵ General Comment on the Right to the Truth in Relation to Enforced Disappearances (20.07.10) s. 1

¹⁰⁶ E/CN.4/2006/91, 08.02.06

¹⁰⁷ Méndez (2006) s. 116

også i hvilken grad retten til sannhet er individuell og kollektiv, i tillegg til at det drøftes om retten til sannhet kan anses å være en relativ eller absolutt rett. Deretter redegjøres det for om staten gjennom konvensjonsteksten pålegges noen særlige plikter, og av hvilken art i så tilfelle disse pliktene er. Avslutningsvis drøftes konteksten av forbrytelsen i forhold til retten.

4.3.2 Konvensjonens offerbegrep

En viktig del av å fastsette innholdet i retten til å vite sannheten er å vite hvem retten tilfaller.

Første setning i CED art. 24 nr. 2 tillegger hvert «victim» retten til å vite sannheten. I likhet med «enforced disappearance» som er definert i artikkel 2, er «victim» også legaldefinert i CED. Det fremgår av art. 24 nr. 1 at «victim» regnes for å være «the disappeared person» og «any individual» som har «suffered harm» som et «direct result» av en tvungen forsvinning. Definisjonens offerbegrep har dermed to sider, som skal analyseres nærmere i det følgende.

4.3.2.1 «Disappeared person»

Første del av offerbegrepet, «the disappeared person», er i overensstemmelse med en ren, språklig forståelse. Et offer vil typisk være en person som enten er direkte skadet eller drept. Blant annet i erstatningssammenheng trenger man ikke å ha lidd en fysisk skade, da man også kan være skadelidende dersom man pådrar seg psykiske skader. Dette er overførbart til saker om tvungen forsvinning. Et offer for tvungen forsvinning kan bli påført fysiske skader dersom offeret er gjort til gjenstand for vold, men det finnes også saker der offeret blir truet uten å bli fysisk skadet. Selv om det ikke foreligger en fysisk skade, kan gjerningspersonene ha påført offeret en psykisk skade, og den handlingen er likevel å regne som en tvungen forsvinning i konvensjonens forstand, nettopp fordi det er en illegal frihetsberøvelse.¹⁰⁸

I situasjoner der det finnes et offer, vil som regel den aktuelle skaden være en følge av enten et lovbrudd, en ulykke eller annen type handling. Første del av offerbegrepet retter seg altså mot personen eller personene som er direkte skadelidende av den kriminelle handlingen, og det fremgår direkte av konvensjonens ordlyd. Det er dermed liten tvil om at en som er kidnappet er direkte skadelidt, og dermed må anses for å være en del av offerbegrepet i konven-

---

¹⁰⁸ Se oppgavens del 2.2.1 og CED art. 2 som ikke setter krav til fysisk vold for at en handling regnes som en tvungen forsvinning

sjonens forstand. I Iguala-saken knytter første dimensjon av offerbegrepet seg til de forsvunne studentene.

4.3.2.2 «Any individual» who has suffered «harm» as the «direct result» of an enforced disappearance

Andre del av offerbegrepet retter seg mot «any individual» som har «suffered harm» som et «direct result» av den tvungne forsvinningen. Det første som utmerker seg her er at ordlyden retter seg mot «any individual». Det kunne tenkes at det kanskje ville vært mer naturlig å bruke en formulering som nærstående, familie etc., men det er ikke tilfellet. Ut fra dette alene settes det dermed ikke noe krav til noen særlig tilknytning til den forsvunne personen, og man kan ut fra dette være en del av offerbegrepet eksempelvis uten å være nærstående. Isolert sett ut fra første del av definisjonen, er det dermed helt fritt hvem som kan regnes for å være «victim».

Naturlig nok settes det restriksjoner på noe som til nå er et helt åpent offerbegrep. Videre i konvensjonsteksten er det krav til at personen må ha lidt «harm» som følge av situasjonen. «Harm» kan oversettes til en form for skade. Som nevnt under pkt. 4.3.2.1, kan en skade som utgangspunkt være både av fysisk og psykisk karakter. Dette skillet gjør seg svært gjeldende under denne delen av offerbegrepet, i og med at det er ytterst sjelden at en annen person enn den bortførte selv blir fysisk skadet som følge av en tvungen forsvinning. Den eneste måten dette kan skje på er at man er tilstede når ugjerningen skjer, og blir påført fysisk skade uten å selv bli bortført. Hvis «harm» kun hadde referert til fysisk skade, ville vilkåret dermed hatt som funksjon at nærmest ingen andre enn den bortførte selv kunne regnes for å være en del av offerbegrepet. I forlengelsen av dette hadde det da også vært merkelig å ha et offerbegrep som ikke rommer mer enn den bortførte. For at vilkåret skal ha en funksjon er dermed rimelig å anta at «harm» har to dimensjoner, og refererer til både fysiske og psykiske skader.

Avslutningsvis settes det til slutt krav om at skaden må ha vært et «direct result» av den tvungne forsvinningen. Dette er en interessant formulering, i og med at det retter seg mot andre enn den forvunnede personen selv. En naturlig første tanke der det er snakk om andre skadelidende enn den forsvunne i en forsvinningssak, er at det mest sannsynlig er snakk om et eventuelt offer av en mer *indirekte* karakter. Dette er fordi at tanken om direkte skade ofte knyttes til det direkte offeret. Et annet poeng som kan dra i samme retning, er dersom man ser hen til rettspraksis. I et flertall av dommene nevnes nærstående særskilt enten før eller etter

«victim».¹⁰⁹ Det at nærstående og/eller familien nevnes som egen gruppe i tillegg til å nevne offeret, er noe som kan tyde på domstolen ikke anser gruppen for å være en del av offerbegrepet.

Likevel må det her minnes om at «direct result» knytter seg til «harm», og at en skade kan være både av fysisk og psykisk karakter. Det er utvilsomt en stor belastning for den forsvunnes nærstående å ikke kunne få lokalisert en viktig person i deres liv. Denne belastningen hadde ikke vært tilstede dersom denne personen ikke hadde vært forsvunnet. Den psykiske belastningen kan dermed knyttes direkte til den tvungne forsvinningen, og er dermed et «direct result» av skaden som er inntruffet. Det er etter dette naturlig å tolke artikkel 24 nr. 1 dithen at andre del av offerbegrepet i de fleste tilfeller vil omfatte den bortførtes nærstående.

I tillegg fremgår det av WGEID sin GC at retten til å vite sannheten også tilfaller «children who were born during their mothers' enforced disappearances, and who were thereafter illegally adopted.»¹¹⁰ Riktignok må det her påpekes at retten for den bortførtes nærstående og barnets rett til å vite sannheten må balanseres med hensynet til barnets beste. Det vil ikke alltid være i barnets beste interesse at eksempelvis man går tilbake på en adopsjon, men likevel så skal ikke denne balanseringen og harmoniseringen «prejudice the right to know the truth of the family of origin or the child's whereabouts.»¹¹¹

4.3.3 «Each victim has the right to»

Ordlyden i CED art. 24 nr. 2 skiller seg fra ordlyden brukt i andre deler av konvensjonen. Mens det flere steder fremgår at «Each State Party shall», er det her valgt å formulere retten som at «Each victim has the right to».

Det som er mest innlysende ut fra at denne formuleringen er valgt, er at man har valgt å sette offeret i sentrum. Gjennomgående i CED settes det krav til at statene om å oppfylle ulike plikter, mens i art. 24 nr. 2 er det i stedet for offeret som har en rett. Rent språklig kan dette ha store fordeler, spesielt dersom et formål med bestemmelsen er å vise at det foreligger en rett som kan utledes av å regnes som et offer. Å velge en slik formulering vil blant annet gjøre det

---

¹⁰⁹ Se referanser under punkt 4.2

¹¹⁰ General Comment on the Right to the Truth in Relation to Enforced Disappearances (20.07.10) punkt 7

¹¹¹ Ibid

enklere for mennesker uten juridisk bakgrunn å raskt forstå at det er snakk om en rettighet som tilfaller en aktuell gruppe. I mange forsvinningsaker, inkludert Iguala-saken, er det ofte slik at de gjenværende har mangel på informasjon til å hevde sine rettigheter. En tilgjengelig og ikke minst klar konvensjonstekst vil til en viss grad kunne avhjelpe dette. Artikkel 24 nr. 2 sin formulering gir også rent språklig en pekepinn på at det mest sannsynlig er tenkt at offeret skal prioriteres, hvis ikke ville man mest sannsynlig valgt formuleringen som er brukt i resten av konvensjonen.

På en annen side vil en rett alltid følges av en plikt, og dermed er det kanskje mer begrenset hvor viktig formuleringen vil være rent juridisk. Fra et juridisk perspektiv kan denne slutningen også støttes ved å se første punktum i lys av andre punktum. Her fremgår det at «Each State Party shall take appropriate measures in this regard.»¹¹² Dermed blir retten til offeret i første punktum med en gang supplert med plikten til staten. Dette kan tolkes dithen at det juridisk sett kanskje ikke er den store forskjellen mellom innholdet enten det er formulert på den ene eller andre måten. Dette er også i harmoni med det faktum at en rett og en plikt alltid vil være gjensidig avhengig av hverandre. I dette tilfellet vil retten til sannhet være i nær forbindelse med statens uunngåelige plikt til effektivt å undersøke hendelsene som resulterte i brudd på menneskerettighetene det er snakk om, i tillegg til plikten til å identifisere, straffeforfølge og straffe de ansvarlige.

4.3.4 Informasjon vs. sannhet

Under forhandlingene til CED i 2006 var det enkelte delegasjoner som mente at retten til sannhet heller burde være en rett til informasjon. Særlig den amerikanske delegasjonen var opptatt av å fremheve at sannhet i seg selv ikke kan eksistere uten informasjon og ville i forlengelsen av dette bytte ut «right to truth» med «freedom to seek, receive and impart information.»¹¹³ Da dette forslaget ble avslått, valgte den amerikanske delegasjonen å presisere at USA tolker fortalens nr. 7 samt artikkel 24 nr. 2 dithen at det er snakk om frihet til informasjon. For å underbygge denne tolkningen viser den amerikanske delegasjonen til at det er i overensstemmelse med SP artikkel 19 og deres forpliktelser etter Genèvekonvensjonene.¹¹⁴

---

¹¹² CED art. 24 nr. 2 andre punktum

¹¹³ E/CN.4/2006/57 (02.02.06) punkt 86

¹¹⁴ USA har ikke signert eller ratifisert CED, til tross for at landet hadde en aktiv rolle under forhandlingene av konvensjonsteksten

Det medfører riktighet at sannhet og informasjon er tett knyttet sammen. Som den amerikanske delegasjonen er inne på, kan sannheten vanskelig komme frem uten at det gis noen form for informasjon. I forlengelsen av dette er det naturlig å trekke den konklusjonen at informasjon er en nødvendig betingelse for sannhet og dermed tolke bestemmelsen dithen at retten til sannhet egentlig bare kan sies å være en rett til å søke informasjon. Det kan etter det vi til nå har sett av meksikanske myndigheter sin håndtering av Iguala-saken også virke som at myndighetene anså sin plikt for å være en ren plikt til informasjon, isteden for en plikt til å søke sannheten.¹¹⁵

På en annen side er det likevel ikke nødvendigvis slik at sannhet er en nødvendig forutsetning for informasjon. Her må det særlig tas i betraktning at statlige agenter i mange tilfeller er direkte involvert i saker om tvungen forsvinning. I tilfeller der gjerningspersonene er de samme som skal gi ut informasjon, vil det i mange scenarioer føre til at informasjonen enten til noen grad blir manipulert, at enkelte deler blir tilbakeholdt eller at det rett og slett blir gitt ut feil informasjon. Med andre ord så vil man miste en viktig del av retten til sannhet dersom man gjør den om til en rett til å søke informasjon. Et annet viktig poeng er at retten til informasjon i flere tilfeller kan derogeres bort fra, eksempelvis begrunnet i nasjonal sikkerhet. En rettighet av en slik karakter som den foreliggende bør ikke kunne begrenses overhodet.¹¹⁶ Det er etter dette naturlig å tolke artikkel 24 nr. 2 dithen at retten til sannhet stiller bredere krav til myndighetene enn det en rett til informasjon ville gjort.

Dette støttes opp av WGEID sin GC, der det uttales at retten til sannhet på dette feltet «should be clearly distinguished» fra retten til informasjon, og særlig rettigheten til de pårørende eller andre personer med en legitim interesse å innhente informasjon om en person som er fratatt friheten sin. I sammenheng med dette uttales det også at «The right to information on the person detained, together with the non-derogable right of habeas corpus, should be considered central tools to prevent the occurrence of enforced disappearances.»¹¹⁷

---

¹¹⁵ Se oppgavens punkt 4.2.2 og 3.4.2

¹¹⁶ For rettighetens karakter se punkt 4.3.9

¹¹⁷ General Comment on the Right to the Truth in Relation to Enforced Disappearance (20.07.10)

4.3.5 Individuell og kollektiv rettighet

Som det fremgikk under punkt 4.2.5 i *Myrna Mack-Chang v. Guatemala* fra 2003, har domstolen tatt stilling til spørsmålet om retten til sannhet er individuell og/eller kollektiv. Domstolen mente som nevnt at prosessen burde være offentlig for å sikre at samfunnet fikk ta del i sannheten, og det ble dermed klargjort at rettigheten har to sider – både en individuell og en kollektiv.

Likevel reiser spørsmålet seg om både den individuelle og kollektive siden vil gjøre seg gjeldende ved alle aspekter ved rettigheten. På enkelte områder kan man se det slik at de individuelle og kollektive interessene overlapper hverandre. Det er en tung byrde som blir puttet på de gjenværende når det ikke blir gitt noen svar på hva som har skjedd med deres kjære. Samtidig vil overlevende ofre ha et behov for å vite hvorfor de måtte gjennomgå overgrepene, da det å vite sannheten er en essensiell del av den enkeltes prosess for å prøve og oppnå forsoning med situasjonen. På samme tid vil sannheten være viktig på et kollektivt plan, slik at samme overgrep ikke skjer i fremtiden.

Til tross for at den individuelle og den kollektive siden på noen områder koinserterer, er det likevel slik at en rettighet som regel vil arte seg forskjellig for et individ og for et kollektiv eller et samfunn. For individet vil den enkelte etterforskningen være av stor betydning, i tillegg til at det vil være av stor viktighet for den enkelte at det blir etablert juridiske mekanismer og instrumenter som kan gi svar.

Den kollektive dimensjonen retter seg mindre mot individet. Kollektivet vil ikke alltid ha like stor nytteverdi av å få utlevert og tilgang til detaljer i hver enkelt sak. Samfunnet som helhet vil oftere være opptatt av å få vite sannheten der det foreligger seriøse brudd på internasjonal strafferett og menneskerettigheter. Med andre ord vil det aldri være en perfekt balanse eller harmoni mellom den individuelle og kollektive interessen som er på spill. Dette viser seg i flere typer forbrytelser, som krigsforbrytelser men også ved tvungne forsvinninger. Dersom vi ser på *Iguala*-saken, var ofrenes familier naturlig nok svært fokusert på å finne den enkelte gjerningsmann. Den individuelle interessen knyttes seg til personen som direkte utførte handlingen. Den kollektive interessen var her en annen, da fokuset ble flyttet mot overordnede og bakmenn. Fra et kollektivt perspektiv er det lettere å merke seg at overordnede ofte er å regne som mer ansvarlige enn personen som utførte handlingen.

4.3.6 Absolutt eller relativ rettighet?

Under internasjonal rett finnes det absolutte og relative rettigheter. De relative rettighetene kan det gjøres inngrep i under visse omstendigheter, enten ved derogasjon i nødtilfeller eller på annen måte. Motparten til de relative rettighetene er de absolutte. Absolutte rettigheter kan ikke begrenses på noen måte – det er ingen omstendigheter eller grunner som legitimerer å begrense en absolutt rettighet.¹¹⁸ De absolutte rettighetene er også per definisjon ikke-derogable.

I og med at de absolutte rettighetene ikke kan begrenses, er det naturlig nok færre av dem enn av de relative. Av SP fremgår det at blant annet forbudet mot tortur i artikkel 7, forbudet mot folkemord i artikkel 6 nr. 3 og forbudet mot slaveri i artikkel 8 nr. 1 og 2 er absolutte rettigheter. Dette sier noe om karakteren til de absolutte rettighetene, ved at det er de aller mest grunnleggende rettigheter som regnes som absolutte. Til tross for at alle menneskerettigheter er viktige, er det slik at med mindre rettigheten det er snakk om er av helt grunnleggende karakter, vil den mest sannsynlig være relativ. Etter dette vil det kanskje være naturlig å trekke den slutning at retten til sannhet er relativ.

Likevel fremgår det av WGEID sin GC om retten til sannhet at retten er absolutt. Det vises her til artikkel 13 i erklæringen fra 1992, og statens plikt til å etterforske og fortsette etterforskningen så lenge skjebnen til den forsvunne er uklar.¹¹⁹ WGEID tolker denne artikkelen dithen at det er «clear that the right of the relatives to know the truth of the fate and whereabouts of the disappeared persons is an absolute right, not subject to any limitation or derogation. No legitimate aim, or exceptional circumstances, may be invoked by the State to restrict this right.»¹²⁰ Dette går også frem av GC No. 29 om SPs artikkel 4 og states of emergency. Det fremgår av pkt. 13 bokstav b at «The prohibitions against taking of hostages, abductions or unacknowledged detention are not subject to derogation. The absolute nature of these prohibitions, even in times of emergency, is justified by their status as norms of general international law.»¹²¹

---

¹¹⁸ Absolute and non-derogable rights in international law (21.07.11)

¹¹⁹ Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance (1992)

¹²⁰ General Comment on the Right to the Truth in Relation to Enforced Disappearances (20.07.10) punkt 4

¹²¹ General Comment No. 29, States of emergency (Article 4). CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (31.08.01) punkt 13 b

Riktignok må det her påpekes at det er et skille mellom retten til å vite sannheten «of the faith and whereabouts» og retten til å vite sannheten «about the circumstances of the disappearance». Selv om den førstnevnte er absolutt, er den sistnevnte på sin side ikke absolutt. Det fremgår av GC at statspraksis gir en indikasjon på at det i enkelte saker kan være hensiktsmessig å skjule deler av sannheten for å lette forsoningsprosessen.¹²² Dette bringer oss videre til debatten om truth vs. reconciliation, som det redegjøres nærmere for under oppgavens punkt 5.

4.3.7 Positive og negative plikter

Der det er snakk om en rettighet, vil det på andre side være snakk om en plikt. Slik er det også i dette tilfellet, der retten til sannhet setter krav til staten enten å gjøre noe eller unngå å gjøre noe. Innholdet i retten vil altså med andre ord i stor grad avhenge av pliktene til staten, og hva disse innebærer.

Av statens positive plikter kan det vises til aktivitetsplikten. Ved at det foreligger en rett til sannhet, foreligger det også en plikt på statens side til å aktivt sikre denne retten. Det er flere måter staten kan gjøre dette på. I dette tilfellet, der det er snakk om retten til sannhet, vil en del av aktivitetsplikten rette seg mot å bringe klarhet rundt hva som har skjedd. Dette fremgår direkte av CED.¹²³ I tillegg vil en del av aktivitetsplikten rette seg mot å formidle det som har skjedd til innehaverne av retten.

Statens negative plikt retter seg mer mot passivitet og respekt. Staten har en plikt til å ikke gripe inn i det enkelte menneskes utøvelse av sine friheter og rettigheter. I sammenheng med retten til sannheten vil statens negative plikt innebære å la individer utøve en innsats for å finne ut hva som har skjedd med sine nære.

Når det foreligger både en aktivitets- og en passivitetsplikt, kan det være utfordrende å skape harmoni. Likevel bør det være mulig å få til en balanse. I Iguala-saken så man et stort engasjement fra nærstående når det kom til nettopp utøvelse av deres friheter og rettigheter. Der det foreligger høy interesse og innsatsvilje hos nærstående, bør dette kunne anses som et viktig og nyttig verktøy holdt opp sammen med aktivitetsplikten. I stedet for å anse aktivitets- og

---

¹²² General Comment on the Right to the Truth in Relation to Enforced Disappearances (20.07.10) punkt 8

¹²³ Se CED art. 3

passivitetsplikt som motstridende, bør de to kunne brukes i harmoni for å komplementere hverandre.

4.3.8 Umiddelbar eller progressiv plikt?

Som nevnt ovenfor, vil det alltid foreligge en plikt der det er snakk om en rett. I tillegg til skillet mellom positive og negative plikter, finnes det også et skille mellom umiddelbare og progressive plikter. Umiddelbare plikter er, som det ligger i begrepet, en plikt som må gjennomføres umiddelbart og fullt ut. Motstykket til disse er de progressive pliktene. Disse pliktene må gjennomføres med en gradvis forbedring over tid.

Å redegjøre for hendelser ved etterforskning kan i enkelte tilfeller gjøres nokså fort. Ved hendelser der det foreligger bildebevis eller eksempelvis i situasjoner der det er vitner, vil det være mindre tidskrevende å klarlegge fakta.

Likevel er det slik at i de fleste tilfeller vil en etterforskning vare nokså lenge. Uavhengig av om det foreligger mange spor, vil disse måtte prosesseres i tillegg til at det må brukes ressurser på å tolke disse. En etterforskning vil i alle situasjoner kreve noe tid, uansett om det er snakk om dager eller måneder. Dermed er det mest nærliggende å tolke det dithen at retten til sannhet medfører en progressiv plikt for staten.

Det at det foreligger en progressiv plikt, betyr ikke nødvendigvis at statene kan ta seg den tiden de ønsker på etterforskningen. Enkelte punkter må det antas at staten må få klarhet i nokså umiddelbart, men det kan være andre punkter som må vente. Eksempelvis må det være naturlig å kunne forvente at staten gjør tilgjengelig funn fra etterforskningen for de påvirkede personene ved et nokså tidlig stadium. Dette kan igjen knyttes opp mot statens passivitetsplikt, og la hvert enkelt menneske utøve sine friheter og rettigheter. I tillegg til dette må det eksempelvis også kunne forventes at det blir tatt tekniske prøver og lignende mens de fortsatt er nogen lunde nye, mens det på en annen side ikke med rimelighet kan forventes at gjerningspersonen i alle tilfeller blir lokalisert med samme hastighet.

4.3.9 Crime against humanity

Det fremgår av Wien-konvensjonen artikkel 31, som er hovedregelen for tolkning av traktater, at en traktat skal tolkes i «good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose.»¹²⁴ Særlig «context» sikter til at traktatstolkning ikke er en ren grammatisk øvelse, men at traktaten må ses på som en helhet. Dermed er ikke kun den aktuelle bestemmelsen det som er relevant, men også tittel, fortale, eventuelle vedlegg og protokoller kan være viktige i prosessen med å finne innholdet i de enkelte bestemmelsene.

Etter dette er det dermed relevant å se på hvilken art forbrytelsen tvungen forsvinning anses å være. Det fremgår av 1992-erklæringen at «the systematic practice [of enforced disappearances] is by its very nature a crime against humanity.»¹²⁵ Av GC om tvungen forsvinning som en forbrytelse mot menneskeheten fremgår det også at dette synet bekreftes i the 1994 Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons, ved at konvensjonens fortale sier at «the systematic practice of enforced disappearances of persons constitutes a crime against humanity.»¹²⁶

Det at tvungen forsvinning anses for å være en «crime against humanity» er en form for kontekst det er relevant å ta med i betraktning. Forbrytelser mot menneskeheten er forbrytelser av svært alvorlig art, og konstituerer sterke violasjoner mot deres ofre. På denne bakgrunn er det en naturlig antakelse at rettighetene som følger av disse forbrytelsene, her retten til å vite sannheten, i mange tilfeller vil veie tyngre enn andre hensyn. Denne antakelsen er i overensstemmelse med punkt 4.3.6, der det fremgår at retten til å vite sannheten «of the faith and whereabouts» til offeret er absolutt.

4.3.10 Continuous offence

Det fremgår av artikkel 17 i 1992-erklæringen at «Acts constituting enforced disappearance shall be considered a continuing offence as long as perpetrators continue to conceal the fate and whereabouts of persons who have disappeared.»¹²⁷

---

¹²⁴ Wien-konvensjonen artikkel 31 nr. 1

¹²⁵ Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance (1992)

¹²⁶ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. A/HRC/13/31 (21.12.09)

¹²⁷ Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance (18.12.1992) artikkel 17

Det er altså slått fast at tvungne forsvinninger er å anse som en «continuing» forbrytelse. Forbrytelsen starter ved tidspunktet for forsvinningen, og fortsetter helt frem til staten «acknowledges the detention or releases information pertaining to the fate or whereabouts of the individual».¹²⁸ Ved en tvungen forsvinning vil ofte andre rettigheter også bli krenket, som eksempelvis retten til å bli anerkjent som et rettssubjekt og retten til å ikke bli utsatt for tortur. Likevel er det enkelte elementer som ikke fanges opp under disse rettighetene, som er særegne for den tvungne forsvinningen nettopp fordi det er å regne som en pågående forbrytelse. En tvungen forsvinning er en egen forbrytelse, ikke bare en kombinasjon av andre forbrytelser. Dette demonstreres ved sin fortsettende karakter.

Denne dimensjonen ved tvungen forsvinning har også betydning for offerets rett til å vite sannheten. Grunnen til dette er at der staten eksempelvis venter med å foreta identifikasjoner, vil forbrytelsen forlenges overfor ofrene.¹²⁹ Det at retten kan kategoriseres som en rett innenfor en forbrytelse som regnes som «continuing» betyr at staten må anses for å ha et enda større ansvar for å få hendelsene oppklart. Bakgrunnen for dette er når man ser hva som er på spill. Forbrytelsen vil fortsette så lenge offerets oppholdssted er ukjent. Ved å ikke løse disse sakene, er altså myndighetene med på effektivt å forlenge forbrytelsen. Med dette blir også smerten til familien forlenget.

5 Er sannhet en nødvendig del av reparasjon?

Ovenfor er det slått fast at det foreligger en rett til sannhet, i tillegg til å se på deler av rettens innhold. I denne delen av oppgaven skal det ses på om sannhet er en nødvendig del av offerets rett til reparasjon.

Dette bringer oss til debatten om truth vs. reconciliation, som er sentral innenfor transitional justice. I denne debatten hevdes det at et for ensidig fokus på sannheten kan være til hinder for forsoning, i overensstemmelse med uttalelsen i GC nevnt ovenfor.¹³⁰

---

¹²⁸ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. A/HRC/16/48 (26.01.11)

¹²⁹ Som tidligere nevnt under oppgavens punkt 3.4.2

¹³⁰ Se General Comment No. 29, States of emergency (Article 4). CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (31.08.01) punkt 13 b

På en side er det utvilsomt slik at oppklaring og sannhet kan skape ro. Dette poenget kan illustreres med et eksempel. I artikkelen «Mexico: The Other Disappeared» fortelles historien til Rocío Valencia Moreno.¹³¹ Hennes eldste sønn, en 32 år gammel doktor, ble bortført tidlig i 2013 i staten Guerrero, samme stat som der massekidnappingen fant sted. Det fremgår av artikkelen at hun fryktet det verste, og dermed var hun innom likhuset i Chilpancingo hver dag i flere måneder. De ansatte lot henne sammen med sin yngste sønn se noen av likene, men ikke alle. Videre beskrives saken slik at hun ofte «passed out from the stench» og at hun mistet vekt, «dropping from 50 to 32 kilos.» Med andre ord var det svært åpenbart at dette var en stor psykisk påkjenning for Sra. Valencia Moreno. Likevel stoppet hun ikke å lete etter sin eldste sønn. I 2017 fikk en aktivist med gode relasjoner ordnet et møte med daværende innenriksminister Miguel Ángel Osorio Chong. Ministeren sendte en gruppe til Chilpancingo for å undersøke. Gruppen fant ut at sønnen til Sra. Valencia Moreno hadde vært i likhuset hele tiden. Liket hans hadde blitt funnet og fotografert, helt intakt og fullt gjenkjennelig, en uke etter at han var forsvunnet – altså for 4 år siden. I samme artikkel kommer det også frem at det ble funnet en annen mann som stemte overens med hans mors beskrivelse. Han hadde blitt funnet, 4 år tidligere, med et ID kort i lommen sin med navnet hans. Moren var aldri blitt informert.¹³² Dersom denne informasjonen hadde nådd de gjenværende, kunne det uten tvil spart dem for mye smerte.

På en annen side er det slik at et overdrevent fokus på sannheten vil kunne rippe opp i hendelser som både enkeltindivider og samfunnet som helhet prøver å komme seg forbi. Dette gjør seg særlig gjeldende hvis man ser det fra et kollektivt perspektiv. Man har som samfunn behov for å lege og å gå videre. Med andre ord må behovet for sannhet rundt omstendighetene og behovet for forsoning balanseres og harmoneres.

Det fremgår av *Myrna Mack-Chang v. Guatemala* at domstolen der mener at «al ser reconocido y ejercido en una situación concreta, ello constituye un medio importante de reparación.»¹³³ Domstolen konkluderer altså med at sannhet er et viktig middel for reparasjon. Likevel vil det nok rent rettslig skape få problemer om statene velger å balansere behovet for

---

¹³¹ Mexico: The Other Disappeared (15.01.19)

¹³² Ibid

¹³³ *Myrna Mack-Chang v. Guatemala* avsnitt 274

Egen oversettelse: «ved å anerkjennes og benyttes i en korrekt situasjon, utgjør dette et viktig middel for reparasjon»

sannhet rundt omstendighetene og behovet for forsoning på enten den ene eller andre måten. Dette er fordi retten til å vite sannheten rundt «the circumstances» av bortføringen ikke er absolutt.¹³⁴

6 Avsluttende bemerkninger

Gjennom oppgaven har vi først sett hvordan tvungen forsvinning reguleres. Videre viser oppgaven hvordan retten til sannhet har vokst frem gjennom en vekselvirkning mellom rettspraksis, diskusjon og arbeidet med CED. Videre har det blitt redegjort for og drøftet ulike elementer ved retten til sannhet, i tillegg til å kategorisere deler av retten for å gjøre den mer forståelig samt klargjøre innholdet.

Avslutningsvis er det spesielt en særegenhet som utpeker seg på feltet, sammenlignet med andre områder der det skjer menneskerettighetsbrudd. Ofte er det ved tvungen forsvinning andre del av offerbegrepet, enten det er individ eller gruppe, som ender opp med å hevde rettighetene som menneskerettighetsbruddet har utløst.¹³⁵ Dette henger sammen med at hele forbrytelsen går ut på at offeret for forsvinningen nettopp er forsvunnet, og da utenfor rekkevidde til å kunne hevde sin rett. Dette står i kontrast til de fleste andre situasjoner der det foreligger brudd på en menneskerett, da det ofte er det direkte offeret for selve hendelsen som gjør gjeldende de rettigheter hendelsen utløser. Dette demonstreres i alle tvungne forsvinningsaker der offeret enten ikke er lokalisert, som i Iguala-saken. Her er det de nærstående og gjenværende som må hevde de kidnappedes rett. Det vil også være gjeldende i alle forsvinningsaker der offeret senere blir funnet omkommet.

Dette fører til at kretsen av direkte berørte av forbrytelsen mange ganger er større enn ved andre type menneskerettighetsbrudd. Familien er ofte særlig skadelidende når det kommer til tvungen forsvinning. Ved at det foreligger en så stor rettslig usikkerhet knyttet til personen som er savnet, er det mange familiemedlemmer som av denne grunnen blir fratatt retten til å utøve sine rettigheter og plikter. Usikkerheten fører med seg mange juridiske konsekvenser, som eksempelvis hvordan man skal opplyse om sin sivilstatus i offentlige papirer. Videre er det der det finnes umyndige barn i mange tilfeller også svært problematisk å ordne offisielle papirer og dokumenter, da det som regel settes krav til at begge foreldrene må være tilstede.

---

¹³⁴ Se oppgavens punkt 4.3.6

¹³⁵ For redegjørelse av offerbegrepet se oppgavens punkt 4.3.2

Det har også vist seg at det ofte er slik at den som forsvinner er den som har det økonomiske ansvaret, enten ved å kultivere familiens landområder eller ha det største ansvaret for familiebedriften.¹³⁶ Når denne personen forsvinner, skaper det svært krevende situasjoner for de gjenværende. Eksempelvis er det mange nasjonale lover som ikke lar gjenværende ektefelle ta ut pensjon eller andre økonomiske ytelser dersom det ikke foreligger en dødsattest. Dette gjør det vanskelig å overleve økonomisk for de som blir sittende igjen. Dersom familien mot formodning har eiendom som eventuelt kunne blitt solgt for å klare seg en periode vil dette ofte være til lite hjelp, da det vanskelig kan selges en eiendom uten at den juridiske eieren er tilstede.

Det at de gjenværende blir særlig hardt rammet ved tvungen forsvinning er et særtrekk og også helt klart en særlig utfordring når det kommer til feltet tvungen forsvinning. Administrerende direktør i Human Rights Watch Daniel Wilkinson oppsummerer dette poenget i sin artikkel, der han sier at «As human rights lawyers, we generally don't rank the crimes we document. But after interviewing the families of countless victims over the years, I'm convinced there's no crime more cruel than the "disappearance" of a human being.»¹³⁷

---

¹³⁶ Enforced disappearances (u.å.)

¹³⁷ Mexico: Forced Disappearance, an Ongoing Crime (26.11.18)

Kilderegister

Artikler

Guillermoprieto, Alma, "The Narcovirus". *U.S.-Mexico Futures Forum*. Vår 2009.

<https://web.archive.org/web/20110823031251/http://www.clas.berkeley.edu/Publications/Review/Spring2009/pdf/BRLAS-Spring2009-Guillermoprieto.pdf> hentet 15.05.20

Méndez, Juan E., "The Human Right to Truth: Lessons Learned from Latin American Experiences with Truth Telling", in *Telling the truths: truth telling and peace building in post-conflict societies* (Borer, T.A. ed.), *Notre Dam Ind.: University of Notre Dam Press*, 2006.

Dommer

Amparo en revisión: 203/2017

Amparo en revisión: 203/2017. Relacionado con los amparos en revisión 204/2017, 205/2017 y 206/2017. Lenke:

http://sise.cjf.gob.mx/SVP/word1.aspx?arch=508/05080000211078340011012.doc_1&sec=Jes%C3%BAs_Desiderio_Cavazos_Elizondo&svp=1

Bámaca Velásquez v. Guatemala

Caso Bámaca Velásquez Vs. Guatemala, Corte Interamericana de Derechos Humanos. Sentencia de 25 de noviembre de 2000. Lenke:

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/Seriec_70_esp.pdf

Cantuta v. Perú

Caso Cantuta Vs. Perú, Corte Interamericana de Derechos Humanos. Sentencia de 29 de noviembre de 2006. Lenke:

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/Seriec_162_esp.pdf

Castillo-Páez v. Peru

Caso Castillo Páez Vs. Perú, Corte Interamericana de Derechos Humanos. Sentencia de 3 de noviembre de 1997. Lenke:

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_34_esp.pdf

Godínez-Cruz v. Honduras

Caso Godínez Cruz Vs. Honduras, Corte Interamericana de Derechos Humanos. Sentencia de 20 de enero de 1989. Lenke:

https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_05_esp.pdf

Myrna Mack Chang v. Guatemala

Caso Myrna Mack Chang Vs. Guatemala, Corte Interamericana de Derechos Humanos. Sentencia de 25 de noviembre de 2003. Lenke:

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_101_esp.pdf.

Velásquez Rodríguez v. Honduras

Caso Velásquez Rodríguez Vs. Honduras, Corte Interamericana de Derechos Humanos. Sentencia de 29 de julio de 1988. Lenke:

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_04_esp.pdf

Konvensjoner

CADH

La Convención Americana sobre Derechos Humanos (también llamada Pacto de San José de Costa Rica)

CED

FNs internasjonale konvensjon av 20. desember 2006 om beskyttelse mot tvungen forsvinning

Geneve-konvensjonene, Protokoll I

Tilleggsprotokoll til Geneve-konvensjonene av 12-08-1949 hva angår beskyttelse av ofre for internasjonale væpnede konflikter (Protokoll I)

ICCPR (norsk: SP)

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter

Lover

La Constitución Mexicana

La Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos de 1917 [Mexico]

La Ley General en Materia de
Desaparición Forzada de Personas

La Ley General en Materia de Desaparición
Forzada de Personas, Desaparición Cometida
por Particulares y del Sistema Nacional de
Búsqueda [Mexico]

Nettsider

Amnesty International. «Enforced Disappearances». u.å. <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/disappearances/> hentet 06.02.20

Amnesty International, «Mexico: Damning UN report highlights cover-up in case of 43 disappeared students» 15.03.18. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/03/mexico-damning-un-report-highlights-cover-up-in-case-of-43-disappeared-students/> hentet 12.05.20

Amnesty International, «Mexico: Reckless investigation into Ayotzinapa disappearances exposes government cover-up» 23.09.15
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/09/mexico-reckless-investigation-into-ayotzinapa-disappearances-exposes-government-cover-up/> hentet 12.05.20

Comité Internacional de la Cruz Roja. «Guia basica sobre la Ley General en Materia de Desaparición de personas» u.å. <https://www.idheas.org.mx/wp-content/uploads/2019/05/guia-desaparicion-personas.pdf> hentet 19.03.20

Det store norske leksikon. «Mexico» 23.07.19. <https://snl.no/Mexico> hentet 09.03.20

Det store norske leksikon, «Tortur» 20.02.18. <https://snl.no/tortur> hentet 12.05.20

Gobierno de México. «Datos Básicos de México» u.å.
<https://embamex.sre.gob.mx/nigeria/index.php/es/mexico-informacion/datos-basicos>
hentet 09.03.20

Human Rights Watch, «Mexico: Forced Disappearance, an Ongoing Crime» 26.11.18.
<https://www.hrw.org/news/2018/11/26/mexico-forced-disappearance-ongoing-crime> hentet
15.05.20

Human Rights Watch, «Mexico: Lessons from a Human Rights Catastrophe» 26.11.18-
15.01.19 <https://www.hrw.org/blog-feed/mexico-lessons-human-rights-catastrophe> hentet
15.05.20

Open Society Justice Initiative. «A Victory for the Truth about Mexico's "Dirty War".»
08.02.17 <https://www.justiceinitiative.org/voices/victory-truth-about-mexico-s-dirty-war>
hentet 25.02.20

Regjeringen. «Prop. 42 LS (2018-2019)». 2018-2019
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-42-ls-20182019/id2623254/?ch=2> hentet
06.02.20

UN Treaty Database.
[https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyI
D=2&DocTypeID=29](https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=2&DocTypeID=29) hentet 05.03.20

United Nations Treaty Collection. "Status of Treaties". 2020
[https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-
16&chapter=4&clang=_en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-16&chapter=4&clang=_en) hentet 06.02.20

Rapporter og erklæringer

Committee on Enforced Disappearances. *Consideration of reports submitted by States parties under article 29, paragraph 1, of the Convention.* CED/C/MEX/1 17.04.14.
[https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CED%
2fC%2fMEX%2f1&Lang=en](https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CED%2fC%2fMEX%2f1&Lang=en) hentet 03.03.20

Economic and Social Council. *Question of Human Rights of all persons subjected to any form of detention or imprisonment, in particular: Question of missing and disappeared persons.*

E/CN.4/1435. 22.01.81, § 187. https://uvalsc.s3.amazonaws.com/travaux/s3fs-public/E-CN_4-1435.pdf?null hentet 30.04.20

Economic and Social Council. *Question of the human rights of all persons subjected to any form of detention or imprisonment. Question on enforced or involuntary disappearances. Report on the Working Group of Enforced or Involuntary Disappearances. E/CN.4/1996/38*. 15.01.96. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G96/102/18/PDF/G9610218.pdf?OpenElement> hentet 15.05.20

Economic and Social Council. *Report of the Intersessional Open-ended Working Group to elaborate a draft legally binding normative instrument for the protection of all persons from enforced disappearance. E/CN.4/2006/57*, 02.02.06
<https://undocs.org/en/E/CN.4/2006/57> hentet 03.05.20

Economic and Social Council. *Study on the right to the truth, report of the UN Office of the High Commissioner for Human Rights. E/CN.4/2006/91*, 08.02.06.
<https://www.refworld.org/docid/46822b6c2.html> hentet 30.04.20

Economic and Social Council. *The administration of justice and the human rights of detainees: Question of human rights and states of emergency. E/CN.4/Sub.2/1995/20*. 26.06.95.
<https://digitallibrary.un.org/record/227184#record-files-collapse-header> hentet 14.04.20

Human Rights Council. *Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. A/HRC/13/31*. 21.12.09. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/177/04/PDF/G0917704.pdf?OpenElement> hentet 15.05.20

Human Rights Council. *Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. A/HRC/16/48*. 26.01.11. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/104/45/PDF/G1110445.pdf?OpenElement> hentet 15.05.20

Human Rights Council. *Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances**. *A/HRC/19/58*. 06.02.12. <https://www.right-docs.org/doc/a-hrc-19-58/> hentet 21.02.20

Human Rights Council. *Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. A/HRC/19/58/Add.2.* 20.12.11.

https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session19/A-HRC-19-58-Add2_en.pdf hentet 26.02.02

Human Rights Council. *Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. Best practices on enforced disappearances in domestic criminal legislation. A/HRC/16/48/Add.3.* 28.12.10

<https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A-HRC-16-48-Add3.pdf> hentet 15.05.20

Human Rights Law Centre. *Absolute and non-derogable rights in international law.* 21.07.11.

https://www.parliament.vic.gov.au/images/stories/committees/sarc/charter_review/supplementary_info/263_-_Addendum.pdf hentet 11.05.20

Interdisciplinary Group of Independent Experts (IGIE). *Ayotzinapa Report II.* 24.04.16.

https://b10466f9-f2d6-4eb5-84f2-5dd2f725233d.filesusr.com/ugd/3a9f6f_cba336a52f1a4298b3fa1e6fa16526b2.pdf hentet 25.04.20

Interdisciplinary Group of Independent Experts (IGIE). *Informe Ayotzinapa.* U.å.

<http://www.oas.org/es/cidh/actividades/giei/GIEI-InformeAyotzinapa1.pdf> hentet 25.03.20

Office of the High Commissioner. *Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance. Adopted by General Assembly resolution 47/133 of 18 December 1992.* <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/EnforcedDisappearance.aspx> hentet 11.05.20

OHCHR – UN Office of the High Commissioner for Human Rights. *Double Injustice. Report on Human Rights Violations in the investigation of the Ayotzinapa Case.* 15.03.18.

https://www.ohchr.org/Documents/Countries/MX/ExecutiveReportMexico_March2018_EN.PDF hentet 22.03.20

OHCHR – UN Office of the High Commissioner for Human Rights. *United Nations Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances concludes visit to Mexico*. 31.03.11.

<https://www.ecoi.net/en/document/1039023.html> hentet 25.02.20

Procuraduría general de la República. *Informe del Caso Iguala*. 2016.

https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/101810/INFORME_CASO_IGUALA_2-JUNIO-2016.pdf hentet 20.03.20

Social Issues and Policy Review. *The Effects and Effectiveness of Using Torture as an Interrogation Device: Using Research to Inform the Policy Debate*. Desember 2009.

https://web.archive.org/web/20130418023000/http://www.cgu.edu/pdffiles/sbos/costanzo_effects_of_interrogation.pdf hentet 12.05.20

United Nations. *General Comment No. 29. States of Emergency (Article 4)*.

CCPR/C/21/Rev.1/Add.11. 31.08.01. <https://undocs.org/CCPR/C/21/Rev.1/Add.11> hentet 13.05.20

Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. *General Comment on the Right to the Truth in Relation to Enforced Disappearances*. 20.07.10.

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Disappearances/GC-right_to_the_truth.pdf hentet 30.04.20